

**ADVERTISEMENT TARIFF
NRIPOJAGAT**

Back Cover(colored)	Rs. 7500
Inner Cover(colored)	Rs. 6000
Inner Page Full (colored)	Rs.4000
Back Cover(Black & white)	Rs. 6000
Inner Cove(Black & white)	Rs.4000
Inner Page Full(Black & White)	Rs. 3000
Inside Page half (Black & White)	Rs.2000
Inside Page quarter(Black & White)	Rs. 1000
Inside Page half quarter(Black & White)	Rs. 500

FORM IV (Rule8) : NRIPOJAGAT

Place of publication : Pune

Periodicity of publication : Quarterly

Publisher's Name and Address

Rameshchandra D Chitnis

6, Phule Chambers, Shivdarshan Chowk,

Parvati, Pune - 411009

E-mial: nripoho@yahoo.co.in

Website: www.nripopune.org

Name of the organization which owns
the publication

Non-Resident Indians' Parents'

Organisation Pune

(Founded on 11th June 1994)

Registered vide Certificate

No. Maharashtra 9965-66

Pune dated 14th February 1995

NRIPOJAGAT

Editorial Committee

1. Mrs. Priya Garde
2. Mr. S.R. Patayeet
3. Mr. S.G. Kelkar
4. Mrs. Sunita Kelkar
5. Mr. Madhav Deshmukh

EXECUTIVE COMMITTEE

President :

Mr. Rameshchandra Chitnis

☎ : 25431884 (M) 9422017373

Vice President :

Mrs. Shanta Divan

☎ : 27292706 (M) 9423562635

Mr. Prakash Ashtekar

☎ : 25457050 (M) 9881030086

Secretary :

Mr. Subhash Kulkarni

☎ : 25884702 (M) 9881237586

Additional Secretary :

Mr. Suresh Naik

☎ : 24530104 (M) 9890026062

Treasurer :

Mr. Madhav Deshmukh

☎ : 8482899999 (M) 9922011900

Joint Treasurer :

Mrs. Padma Paranjape

☎ : 24211540 (M) 9403185007

Editor :

Mrs. Priya Garde

☎ : 25886521 (M) 9850749509

Mr. Sadashiv Patayeet

☎ : 25532811 (M) 9881438258

Members:

Mr. Suresh Natu

☎ : 24262569 (M) 9763704815

Mrs. Kusum Patil

☎ : 24228754 (M) 9822212901

Mr. Vasudeo Kench

☎ : 24265744 (M) 9822648354,

Mr. Anil Kelkar

☎ : 25207025 (M) 9767570499

लेखातील मताशी नृपो सहमत असेल असे नाही

for members only

अंतरंग

From President's Desk

I

Secretary's Report

II

Editorial

II

Dhyanashloka (s) of Ganesha

नृपो ग्रुप तुमचे आभार

राघवेन्द्र गर्दे

१

नृपो चा आरंभ

विद्या तेरदाळकर

२

बाबा आमटे

संजीवनी वाडेकर

३

रिकामं घर (कविता)

विद्या तेरदाळकर

५

बाग

सुनिता केळकर

७

झोका (कविता)

सुनिता केळकर

७

सांजवेळ (कविता)

अंजली देशपांडे

८

एक थेंब अमृत कुंभातला

अंजली देशपांडे

८

लंच टाईम मधल्या गप्पा

डॉ. सौ. विजयश्री पिंपळनेरकर

९

आता मी कसा

संजीवनी गोखले

१०

सखे सोबती

विजय माजगावकर

१२

एक दिवस सहलीचा

सुनिता केळकर

१३

कार्य (कविता)

कृष्ण सुब्राव कडकोळ

१४

माँ गंगा (हिंदी कविता)

अविनाश भिडे

१५

चला वेचुया आनंदाचे क्षण

स. रा. पटाईत

१६

अजुनही कविता

सुधाकर सुदामे

१६

निवृत्ती (कविता)

अविनाश भिडे

१७

सवाल जवाब

प्रभाकर कुलकर्णी

१७

पयोद ये

विद्या तेरदाळकर

१८

मार्ग (एक नातं जगण्याशी)

वैशाली ठाकूर देसाई

१८

Virus

वैशाली ठाकूर देसाई

१८

पुस्तक परिक्षण

प्रिया गर्दे

१९

पुस्तक परिक्षण

नीलिमा बापट

२०

ग्रुप १३ व १४ मिटींगचा वृत्तांत

संजीवनी वाडेकर

२०

२९ जून २०१४ रसास्वाद

वैशाली ठाकूर देसाई

२१

लिव्हिंग विल, काळाची गरज

सुधाकर सुदामे

२२

फिरूनी नवा जन्मेन मी ... नवी जन्मेन मी...

सुनिता केळकर

२५

**From the president's Desk
Dear Friends,**

I am very happy to publish our 2nd issue of this NRIPOJAGAT which, we hope, you will like it.

Our 'New Membership Directory' for the year 2014 is ready and all our members shall receive this Directory very soon.

I am very happy to inform you that a Committee of 'Assisted Living' for NRIPO Members under the able guidance of Mr. Suresh Naik (ISRO) is ready. The Project was presented by M/S. Vastu Shodh on 27th July. By this time you all must have received the application forms. All those members of NRIPO who are interested in joining the scheme are requested to participate in the same and submit their application forms duly filled in at the earliest. Our members will be receiving details of the project in due course. I request you all to help us in every respect to make this project succesful for this noble cause.

Lastly, I once again request you all to help the organization voluntarily in office assistance, fund raising, magazines and other activities.

Before concluding I, once again, appeal to you, to pay your yearly subscription promptly to help our organization to work efficiently.

Rameshchandra Chitnis.

SECRETARY'S REPORT

For the period from 1st April 2014 to 31st July 2014

This is a special issue of Ganesh Festival, wishing you a very happy festival. Following are the activities and achievements of NRIPO during above mentioned period.

1. Group Organisation :As evolved in group leader's and group coordinator's meeting on 23rd March 2014, Executive Committee started implementing the suggestions about organizing Nripo groups. After the brain storming session, committee decided to implement following points.

- a. The inactive group (the group which is not having meeting for longer time) should be merged with active group
- b. Every group should have minimum 20 head counts and max 25 head counts , i.e. 10 to 15 members per group so that the member who is hosting the meeting should not have any problem for arranging meeting at his/her residence .
- c. Identify the members who do not attend the meeting , meet them personally to find the reasons for not attending the group meeting

I am very happy to announce that with the efforts of Executive Committee members and group leaders above points are implemented and groups are organized as follows
Group numbers 4, 13,14,20, 22,23,24,25,26,27 will have meeting independently.

Group nos1-2-3 and 7-8-9-10are merged together.

Groups 5-6, 11-12, 15-17, 18-19 will hold the meeting jointly.

Groups 23 and 25 were inactive because most of the members were not attending group meeting due to old age and some of the members were relocated.. Committee took a decision to transfer few active members from group 25 to 23 and some active members from group 26-27 to 25 . This resulted in equal distribution of members in each group. All these groups are now active .

2. Committee Meetings :The New committee regularly meets on every Tuesday to discuss the various issues and resolutions which are recorded. Besides this every Monday to Friday two committee members are present in office to keep the records upto date and to communicate with members.

3. Directory Preparation: This year NRIPO will publish member's directory . For the preparation of directory each group member's information was given to respective group leaders to confirm member's address& other details.. I must thank to all Executive Committee members as well as Mr. Sudhakar Sudame and Mr. Subhash Kelkar who helped in correcting final draft of the directory.

4. AGM: Was held on 3rd August 2014 Executive Committee had prepared Agenda of the meeting along with balance sheet and posted to all members.

SubhashKulkarni
Cell:9881237586

Editorial

By the time this issue is in your hands, I am sure everywhere the preparation for welcoming GANESHA is at its peak.

The rich Hindu pantheon of Gods & Goddesses is astounding; each persona harbors an ocean of divine qualities & powers. And the one worshiped before all is the most intriguing Lord Sri Ganesha.

Lord Ganesha's birth characteristics & power are nothing short of an encyclopedia in spiritual maturity – a power needed by all. The elephant headed deity, symbolizes the beautiful qualities of a knowledgeable, spiritual person. Elephants are praised for their sharp memory & intelligence. A wise person understands the knowledge of the self (atma) & drama of life. The elephant trunk can discriminate. Picking up a needle or uprooting a tree is same for him. Elephant's ears are most sensitive. A single ant can trouble it to death. We too need to know what to hear and what to be indifferent to.

Ganeshji is often seated with his right leg touching the earth slightly, whilst his left leg is folded up & under the former. As we know the right side of the body is controlled by left hemisphere of the brain and vice versa. The right brain is home to emotional faculties. Whilst the left to the analytical / intellectual side. Living in this real world calls for harmony between our two personalities; our emotions should not over power us but be checked by the intellect. The position of the right leg reminds us to be aware of our worldly responsibilities (alertness) and yet to be able to withdraw often in to the spiritual realm.

Ganesha is not restricted to the Indian continent only. Scholarly speculations place the first clue to Ganesha around the Dravidian era-where the tribe had the elephant as a totem as well as Dravidian solar deity, with the icon featuring an elephant as light, overpowering & mounting a rat, depicting darkness. As a matter of fact, even today in Nepal Ganesha is depicted as Surya Ganpati born of a ray, of sunshine. In Mongolia he is adored as Totkar & in Burma as Mahapienne. He is called kuan-shi-Tilen in china. In Japan he is prayed to as Vajra Vinayaka or Kangitan. The Combodians glorify him as Brahanganesha.

Where ever Ganesha went, whatever local colour, form or garb he took on, He was always treated as guardian, protector and scribe.

May he bless us all & protect us from all evils.

Yours friendly

Priya Garde

9850749509 / 9422315032

**DHYANASHLOKA (s) OF
GANESHA WITH
MEANING AND
ICONOGRAPHY OF THE
IDOL**

एकदन्तं शूर्पकर्णं गजवक्त्रं

चतुर्भुजम् ।

पाशाङ्कुशधरं देवं ध्यायेत्सिद्धिविनायकम् ॥

Ekadanta = one toothed (tusked); shurpakarna = one who has big winnowing basket shaped ears; gajavaktram = one who has elephant's mouth; chaturbhuj = one who has four hands; pashankushadharam = pasha + ankusha + dhara = one who holds a snare, a spear shaped but smaller weapon in his two hands, holding a modaka (a delicious sweet meat which when tasted gives bliss) in the third hand (left) and lower right hand gesturing the ashirvada vachanam, "don't worry I will protect you" and bestow moksha, deva = self effulgent, shining brightly; dhyatsiddhi vinayakam = we meditate upon the one who guides (devotees) to Moksha. Vinayaka has two meanings: remover of obstacles, and one who is the best leader who takes you to Moksha

"We meditate upon that self effulgent entity that has elephant's head and ears with one tusk and four hands holding a snare, ankusha, a sweetmeat and fourth hand in the nirbhaya mudra)"

अगजाननपद्मार्कं गजाननमहर्निशम् ।

अनेकदन्तं भक्तानामेकदन्तमुपास्महे ॥

This is a beautiful, my favourite, Sanskrit verse, poetic beauty of which at once captivates the listeners, attention.

Agajananapadmam = agaja + anana + padma + arka, agaja = mountain's offspring (Parvati = meaning mountain's daughter); anana = face, padma = lotus, arka = sun; gajanana = elephant headed, aharnisham = day and night (always); anekadanta = aneka =

many, danta = giver, bestower; bhaktanam (genitive plural of) bhakta = devotee (hence anekadanta bhaktanam = one who bestows all beneficence with grant of special wishes, on the devotees) ekadanta as explained in the previous shloka, upasmahe = we offer worship

"We consistently worship single tusked Lord Gajanana whose appearance makes Parvati's face to radiate blissful joy, even as the rising sun makes lotus to bloom into radiance, and who bestows countless happiness of liberation on his devotees"

One may choose any one of these for meditation. When one chants these shloka(s) in tune, one is profoundly overwhelmed with the sheer beauty of Sanskrit language strewn with figures of speech as pun, simile, metaphor, alliteration, atishayokti, etc. They serve well as verses creating imagery of deity's form for meditation and manasapuja, Iconography of the Idol.

The Ganesha idol is a symbolic representation of the functions that the deity is attributed to. These attributes are that He possesses sharp intellect, is buddhidata and vidyadata. Data here means bestower, a giver. He is adept at learning, as well as giver of Moksha, a leader par excellence, Nayaka, destroyer of evil and evildoers, Vakratunda, remover of impediments in the way of the seeker, Vighnaharta. Here we give a brief explanation of what is signified by the limbs and other parts of the idol

Enormously big head disproportionate to body shows unparalleled intelligence, big ears represent the importance of listening in acquiring knowledge, the winnowing basket shape has an even greater significance that of separating grain from chaff or truth from falsehood; with small mouth it gives the message, ,talk less, listen more.,, the sensitive trunk indicates

the judgment of right and wrong i.e. Sadasadvivekabuddhi .The big stomach indicates infinite capacity to contain all mistakes (papa) of devotees, wielding of ankusha shows penchant for destruction of evil, the pasha, snare is indicative of removal of ignorance of devotees. Ekadanta, only one tusk, indicates Advaita, the understanding that all is one principle, the absolute Reality. When one remembers the mythological parable that He broke that tooth to script the epic Mahabharata as dictated by Veda Vyasa uninterruptedly and without pause shows the quick grasp of Ganesha. It further gives the message of paradigm shift from multiplicity to unity. One hand is in the abhaya mudra which means showering blessings on the devotees and the message "never fear, I am there, . The modaka indicates bliss that results from the devotion as well as from destruction of ignorance and gain of knowledge, the shape, gross at base tapering upwards of the modaka, signifies transition from gross materialism to subtle spirituality, the Brahma Vidya and thereby liberation , mokshya. The mouse represents two things; one the Vishaya indriyas, the organs of perception, which are kept in control by the Deity(though the mouse is looking expectantly at the sweet meat he dare not jump at it); two, remover of ignorance and harbinger of secret knowledge from even the smallest of crevices. The latter meaning is so appropriate when we consider the ubiquitous mouse in a computer configuration, which is invaluable in surfing the internet and acquiring knowledge from global sources.

राघवेन्द्र गर्दे

मो. ९९२२४५६३७६

नृपो ग्रुप, तुमचे आभार

भराभरा काळ सरला, मुलं शिकून झाली मोठी उडून गेली दूरदेशी करिअर आणि नोकरीसाठी नोकरी देखील खूप झाली VRS मागून घेतली गप्पा, टप्पा, डबे खाणे सारीचंगमत आता संपली घरात आम्ही दोघेच दोघे, नाही दंगा, नाही धावपळ कोणासाठी काम करायचे ?
मनात दाटली नुसतीच मरगळ बीपी, डायबेटीस, गुडघे दुखी यांच्याच फक्त घरात चर्चा वेळ जात नाही म्हणून जप, तप, पूजा अर्चा पण अेक दिवस असा आला साराच नूर पालटून गेला नवीन मैत्रिणी, नवा ग्रुप, मनाला आला हुरूप गप्पा, चर्चा, गोष्टी, गाणी परत बोलू लागली लेखणी सहली, प्रवास, नवी आखणी खरचं! ही कीमया केली कुणी ?
दिले प्रेम, दिला आधार आनंदाचे क्षण चार नृपो ग्रुप, तुमचे आभार
नृपो ग्रुप, तुमचे आभार

सौ. विद्या तेरदाळकर

९४२९८३३५२८

अभिनंदन

ग्रुप नं ४ च्या सदस्या सौ. अंजली चिंतामणी खेर सभासद क्रमांक ११८४ यांनी, २३ मार्च २०१४ रोजी श्रृंगेरी येथे झालेल्या संपूर्ण गीतापठण कार्यक्रमात रु. २१,००० रोख व प्रशस्तीपत्र असे बक्षिस मिळविले. तत्पूर्वी गीता धर्म मंडळ, पुणे यांनी आयोजित केलेल्या संपूर्ण गीतापठण स्पर्धेतही त्यांना द्वितीय क्रमांकाचे पारितोषिक मिळाले होते. नृपो परिवारातर्फे अंजलीताईंचे हार्दिक अभिनंदन!

‘नृपो, चा आरंभ, विकास आणि ‘अध्यक्ष, पदाची धुरा

-

माननीय जस्टिस
अभ्यंकर यांच्या सूचनेनुसार आणि
मार्गदर्शनाखाली आपली नृपो स्थापन झाली.

प्रथमतःच एक गोष्ट नमूद करू इच्छिते की,
‘नृपो’ हे कुटुम्ब आहे. मा. अभ्यंकरांनी ‘नृपो’ ची
स्थापना केली. ती आता पाखर उडून गेल्यानंतर
घरटयात राहिलेल्या प्रौढ चिमणा चिमणीला
एकमेकाशी सुखदुःख वाटून घेऊन किलबिलाट
करण्यासाठी मोठे घरटं उपलब्ध व्हावे या उद्देश्याने
त्यांच्या कार्यकालात ‘अध्यक्ष’ हे designation नव्हतं,
चेअरमन या नात्यानंच ते कार्यरत होते.

आणखी एक गोष्ट मी सांगू इच्छिते ती ही की
संस्थेत मण्डळी जमतात, तेव्हा मुलानातवंडांचं
परस्परात कौतुक केलं जातं, ते निखळ स्पर्धा, तुलना
यांचा स्पर्श न होता, त्यामुळेच पुढे संस्थेला रुप आलं
तेव्हा अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, खजिनदार अशा
विविध नात्यांनी माणसं कार्यभार पाहू लागली,
प्रत्येकाच्या निरनिराळ्या क्षेत्रातल्या अनुभवांची
देवाणघेवाण होऊ लागली, पण त्यातील सहभाग हा
NRI पालक म्हणूनच.

माजी अध्यक्षंबद्दल लिहीताना त्या व्यक्तीचं
शिक्षण, तिची व्यावसायिकता, सामाजिक व्यवस्थापन
(achievement) नोंदवण्यांची माझी भूमिका नाही.

मा. माधवराव परांजपे, हे पहिले अध्यक्ष.
अष्टवर्ग म्हणजे, समिती, बरोबर घेऊन त्यांनी
‘नृपो’च्या रथाचं सारथ्य केलं. जवळ जवळ १
दशकाहूनही अधिक काळ त्यांनी हे सारथ्य केलं.

त्यांच्या कार्यकाळातील काही महत्वाच्या
नोंदी अशा,

१) सुखाश्रम, ही अभिजात संकल्पना
मुलं गृहस्थाश्रमी झाली की, पालकांच्या
आयुष्यातली ‘रात्रंदिन आम्हा युद्धाचा प्रसंग’ ही
अवस्था संपते. मात्र छोटे मोठे आजार सुरु होतात-
संध्या-छाया भेडसावू लागतात. त्यावेळी NRI
पालकांनी दूरदूर राहून एकमेकांना साथ देणे अवघड
होतं. म्हणून छोटे छोटे flats एका जागेवर बांधून,
स्वतंत्र पण एकाकी नाही. अशा निवासाची ही
कल्पना. लवकरच ही कल्पना आकार घेते आहे.

२) विश्वसेतू, ही आणखी एक संकल्पना मा.
जगन्नाथ वाणी यांच्या सहभागानं अमलात आणली
गेली. इथं भारतात रहाणारे NRI पालक आणि
परदेशात रहाणारे NRI पालक परदेशातच स्वतःचा
संसार थाटलेले- पण आता तिथं empty nest
syndrome जाणवणारे पालक आणि खुद्द मुलं
यांच्यात विचारांची देवाणघेवाण व्हावी, संवादसेतू
बांधावा हा हेतू.

माधवराव परांजपे आणि कुमार किवळकर
म्हणजे रामलक्ष्मण. परांजपे यांनी सुचवायचं आणि
किवळकरांनी धावपळ करून त्याला सगुण रुप
द्यायचं.

३) ‘वन बाय टू, म्हणजे कुटुंबांचा समूह. एका
कुटुंबाला अडचण आली तर इतर दोन कुटुंबांच्या
सहाय्यानं ती निस्तरायची.

४) ग्रुप मीटींग्ज - जवळ जवळ रहाणाऱ्या नृपो
कुटुंबातील सदस्यांनी (पालकांनी) क्रमाक्रमानं
प्रत्येकाच्या घरी महीन्यातून एकदा जमायचं, नुस्त्या
तोंडओळखीला दृढ परिचयाचं रुप द्यायचं, काही
उद्बोधक, मनोरंजक कार्यक्रम करायचे, मुख्यत्वे
गप्पा टप्पा.

५) संक्रांत मेळावा, वासंतिक मेळावा आणि
कालांतरानं दिवाळी मेळावा साजरे होऊ लागले
‘साधिले जरी खूप काही, खूप काही गेले राहून’ ही
खन्त.

प्रत्येकामधे थोडीफार कला असते. म्हणूनच
अभिनय, नृत्य, गायन इत्यादी स्टेजवरून perform
करणे हा हेतू. थोडीशी चुरस, बरीचशी खेळीमेळी. हे
स्वरुप. संक्रान्त मेळाव्याला मस्त थंडीत सकाळी
सकाळी, माणसं पळतायत उंच, लांब उड्या
मारतायत, चेंडूच्या मागे धावतायत, धडपडतायत
तरीही हसतायत.

६) Foundation Day (नृपो वर्धापन दिवस) याच
काळात सुरु झाला मान्यवरांच्या भाषणातून त्यांचे
विचार ऐकण्याची ही सुसंधी.

७) कृतज्ञता दिवस, मा. जस्टिस अभ्यंकर
यांच्याबद्दलची कृतज्ञता व्यक्त करण्याचा दिवस,
समाजकार्यात अग्रणी अशा व्यक्तींना मानपत्र आणि
त्यांच्या संस्थेला, देणगी असा हा उपक्रम,

८) “इच्छापत्र आणि नंतर” असाही एक
कार्यक्रम राबविण्याचा प्रयत्न केला गेला.

९) काही बँका, देशी-विदेशी सहली नेणाऱ्या

काही संस्था यांच्या तर्फे ही काही कार्यक्रम सादर केले गेले - त्यांच्या त्यांच्या कार्यप्रणालीची माहिती देण्यासाठी,

मा. माधवराव परांजपे यांच्या बदल वैयक्तिक म्हणून लिहावस वाटतं ते असं -

व्यक्तित्वात दरारा खूप मात्र स्वभावात सौहाद्रता माणसं 'सहन' करण्याचा दैवी गुण. त्यामुळेच कोणालाही न दुखवता, कोणाचा अपमान न करता सर्वांना बरोबर घेऊन जाण्याची कला, साधलेली.

मा. परांजपे खुर्चीउतार झाले आणि नंतर, नृपो अध्यक्ष पदाची माळ मा. श्री कुमार किवळकर यांच्या गळ्यात पडली आणि तहान भुकेचंच काय, वयाचही भान न ठेवता नृपोसाठी वेगवेगळे उपक्रम आंखून ते राबविण्यासाठी त्यांची टू व्हीलर पुण्याच्या हमरस्त्यावर आणि गल्ली बोळातून ही पळत राहिली.

किवळकरांची अत्यंत स्तुत्य, अतुलनीय आणि अविस्मरणीय कामगिरी म्हणजे 'नृपो डिरेक्टरी'.

सदस्यांची नावानिशी नोंद, पत्ता, जन्मदिवस, फोन नंबर (L.L) आणि मोबाईल नंबर, ही माहिती तर मिळतेच पण हॉस्पिटल्स, रेल्वे सेवा, विमानसेवा यांचे आणि रुग्णवाहीका, नर्सस ब्युरोज, यांचेही नंबर डिरेक्टरी उघडली की समोर दिसतात.

डिरेक्टरीसाठी ही माहिती गोळा करणं ती छापून घेणं हे सोप्य म्हणावं. एकवेळ पण याहून अवघड, कष्टपद खरतर थोडसं ओशाळेवाणं करणारी गोष्ट म्हणजे देणग्या मिळवणं. मा. किवळकरांनी ते अथकपणे आणि न कंटाळता निभावलं.

बडोदा, नागपूर येथील इच्छुकांना त्यांच्या गावातून नृपो स्थापन करण्यासाठी माहिती देणं , मदत करणं हा त्यांचा आणखी एक उपक्रम.

मुंबई बॉम्बस्फोटात अनेक माणसं आणि अनेक अधिकारी 'शहीद' झाले. त्याचं ऋण व्यक्त करण्यासाठी आणि खरी माहिती मिळण्यासाठी नृपो तर्फे कार्यक्रम केला गेला. पुढाकार होता किवळकरांचा,

नृपोबद्दलची माहिती देणारा मुलाखतीचा कार्यक्रम आणि नंतर चक्क BBC वरून प्रसार हा नृपोच्या मस्तकी मानाचा तुरा खोचला जाण्याचा भाग्यक्षणही किवळकर-परांजपे युतीच्या कार्यकालात आला.

'नृपोजगत' हे त्रैमासिक आता सुरु झालं. वृक्षारोपणांचा कार्यक्रमही झाला.

मा. किवळकर कालवश झाले. पण नृपोच्या विकासात त्यांनी केलेलं योगदान मात्र चिरंजीव राहिले.

मा. स्वादी हे मा. किवळकरांच्या कार्यकालात ट्रेझरर म्हणून काम पहात असत. मा. किवळकरांच्या पश्चात त्यांनी अध्यक्षपदाचा कार्यभार पेलला. मा. स्वादींनी पहीली आणि अत्यंत महत्वाची कामगिरी केली, ती नृपोला स्वतःच घर देण्याची, पाठीवर बिऱ्हाड घेऊन हीडणाऱ्या नृपोला आता छप्पर आणि ४ भिंती मिळाल्या. अ पासून ज्ञ पर्यंतचे कष्ट झेलले मा. स्वादींनी.

(२) अवास्तव खर्च टाळून हाती असणाऱ्या आणि येणाऱ्या पैशाचं नियोजन केलं. आणि योग्य ती काटछाट करुन शिस्त लावण्याचं अत्यंत महत्वाचं काम श्री स्वादींनी केलं.

(३) मा. स्वादींच्या कार्यकालात बँका, ट्रॅव्हलिंग कंपनी, विमा योजना, डॉक्टर्स आणि मेडिकल संस्था यांच्या तर्फे कार्यक्रम आयोजित करुन सभासदांना उपयुक्त माहिती मिळवण्याच्या कार्यक्रमांनी जोम धरला. त्यांच्याकडून भरघोस मदत (देणगी) मिळवून नृपोचं जवळजवळ संपुष्टात येऊ घातलेलं स्ववास्तूचं स्वप्न साकार केलं.

(४) पुण्यानजीकच्या आणखी चार हॉस्पिटल्स मध्ये काहीही कॅशन भरता प्रवेश मिळावा यासाठी मा. स्वादींनी यशस्वी प्रयत्न केले. खर्चामध्ये सवलतही मिळवली.

(५) काही वेळा नृपोसदस्यांना कुटुंबातील दोन्ही पालकांना बाहेर जाण्याची निकड असते. आणि घरात आणखी एखादी अधिक वृद्ध व्यक्ती असल्यास प्रश्न उभा रहातो. काही वृद्धाश्रमांशी संपर्क साधून अशावेळी त्या वृद्धांची मर्यादित कालापुरती देखभाल केली जाईल अशी सोयही मा. स्वादींच्या अथक परिश्रमांमुळेच शक्य झाली.

(६) पूर्वी एकेक महीना वाटून घेऊन कमिटी सदस्य नृपोसदस्यांना वाढदिवसाची शुभेच्छा देत मा. स्वादींनी शुभेच्छापत्र पाठविण्याची प्रथा सुरु केली.

सदस्यांची पंचाहत्तरी आणि सहस्त्रचंद्रदर्शन हे वाढदिवस त्यांच्या घरी जाऊन किंवा गुपमीटींजमधून साजरे होऊ लागले.

(७) नृपोला ज्यांनी उदारहस्ते देणग्या

दिल्या, नृपोसाठी काही महत्वाची कामगिरी केली किंवा काही महत्वपूर्ण समाजसेवा केली त्यांचे सत्कार करण्याची प्रथा सुरु केली. नृपोभूषण, आदर्शमाता, संबोधून त्यांचा गौरव केला.

(८) विचारवंतांची समिती स्थापून नृपो कार्यपध्दतीचं सिंहावलोकन करण्याची आणि एकाद्या कार्यप्रणालीची उपयुक्तता/अनुपयुक्तता/नफा/नुकसान (SWOT) विचक्षणा सुरु केली.

(९) १ by २ या योजनेचा काटेकोरपणे आणि सातत्यानं पाठपुरावा केला. पडझड होत चाललेल्या गुप्सना मीटिंग्ज व्हाव्यात यासाठी चालना देवून प्रवृत्त केलं.

(१०) 'डिस्टिंग्गिश्ड मॅबर' म्हणून मान्यवरांना नृपोत सामील करून घेण्याची प्रथा मा. परांजपे यांनी सुरु केली होती. श्री. स्वादीनी अशा आणखी चार लोकांना सहभागी केलं.

नृपो हा जगन्नाथाचा रथ आहे. त्याचे सारस्थ्य करणाऱ्यांचं ऋण आहेच. पण हा रथ खेचून पुढं नेण्यात इतर अनेकांचा सहयोग तनमनधनाने असतो. त्यांच्याबद्दलही मनःपूर्वक कृतज्ञता ठेवायला हवी.

आता ही धुरा मा. रमेश चिटणीस यांनी स्वीकारलेली आहे. त्यांना दीर्घ कार्यकाल आणि उदंड यशस्विता चिंतिते.

संजीवनी वाडेकर

विशेष सहाय्य, भाग्यश्री किवळकर

CONGRATULATIONS

Our NRIPO Member Mrs. Kusum N. Patil was President for the year 2013-2014 of Inner wheel club of Pune town.

For her excellent work she was awarded many trophies from Dist 313 One of the trophies was 'GEM OF THE YEAR' of Inner wheel Dist 313.

बाबा आमटे - एक ऋषीतुल्य व्यक्तीमत्व

ऋषी हा शब्द उच्चारला की आपल्या डोळ्यापुढे एक चित्र उभं राहतं. समाजापासून दूर एकांतात, ऐहीक सुखाचा त्याग करून, भगवी कफनी घातलेला, दाढी वाढलेला, केसांच्या जटा असलेला एखादा साधुपुरुष एखाद्या वटवृक्षाखाली तप करीत असल्याचे चित्र आपल्या डोळ्यापुढे येते. पुराणकाळात आपण अनेक ऋषींचे संदर्भ पाहिले आहेत.

पण केवळ पुराण काळातच ऋषी होते असे नाही तर आपल्या ऋषीतुल्य व्यक्तीमत्वाने समाजात आदराचे स्थान निर्माण केलेल्या अनेक व्यक्ती आधुनिक काळातही आहेत. त्यातीलच एक म्हणजे बाबा आमटे. बाबांचा जन्म १९१४ साली वर्धा जिल्यातील हींगणघाट येथे झाला. त्यांचे वडील जमिनदार होते. त्यामुळे सांपत्तिक स्थिती अतिशय उत्तम. बाबांचे बालपण व तरुणपण अतिशय आरामदायी गेले.

१९३६ साली बाबा वकील झाले व वरोड्यात वकीली करू लागले. पण मन वकीलीत रमत नव्हते. जीवनाची दिशा काही ठरत नव्हती. बाबांवर गांधी व विनोबांच्या विचाराचा फार प्रभाव होता. त्यामुळे ते वकीलीबरोबर दलितांसाठी काम करीत असत. ते म्युनिसिपालटीच्या निवडणुकीला उभे राहिले व उपाध्यक्ष म्हणून निवडून आले. त्याच प्रमाणे ते भंगी कामगार युनियनचे देखील अध्यक्ष होते. त्यावेळी भंगी लोकांनी वेतनवाढीसाठी संप केला होता. त्यांचेशी बोलणी करीत असतांना एक भंगी बाबांना म्हणाला "तुम्हाला काय कळणार आमचे दुःख. एकदा भर पावसात मैला डोक्यावरून घेऊन जा म्हणजे कळेल आम्हाला किती त्रास होतो ते." बाबांनी त्याचे आव्हान स्वीकारले आणि केवळ एकच दिवस नाही तर पुरे ९ महीने बाबांनी मैला डोक्यावरून वाहून न्यायचे काम केले. त्यासाठी ते सकाळी ३ ला उठत, ४ ते ८ मैला वाहून नेत आणि नंतर आपली नित्यकर्म करीत असत.

एकदा असाच मैला वाहून नेत असतांना एक तुळशीराम नावाचा कुष्ठरोगी गटारात पडलेला त्यांना दिसला. त्याचे हातपाय झडले होते. नाक कान झडले होते. त्याच्या जखमांमधून अक्षरशः किडे बाहेर पडत

होते. ऐकलं तरी आपल्या अंगावर काटा येतो. पण बाबांना विलक्षण भिति वाटली. त्यांनी एक तरट त्याच्या अंगावर टाकले आणि ते निघून गेले पण मन सुन्न झाले होते. डोळयापुढून तुळशीराम जात नव्हता आणि इथेच बाबांचे जिवितकार्य त्यांच्या डोळयासमोर उभे होते. पूर्वीच्या काळी ऋषींची परिक्षा घ्यायला अप्सरा यायच्या. बाबांची परिक्षा घ्यायला एक महारोगी आला होता.

आता बाबांच्या मनातली अस्वस्थता नाहीशी झाली होती. डोळयापुढे ध्येय स्पष्ट झालं होत. माणसाला माणसातून उठविणाऱ्या, ज्यांचं नाव घेतलं तरी मनात कापरं भरतं त्या महारोग्यांसाठी काम करायचं. त्यांच्यावर उपयार करायचे, त्यांना आत्मविश्वास मिळवून द्यायचा, त्यांचं पुनर्वसन करायचे बाबांनी ठरवलं.

एकदा हे काम करायचं ठरविल्यावर बाबांनी या विषयावर वाचन करायला, अभ्यास करायला सुरवात केली. आचार्य विनोबांच्या सल्ल्यावरून दत्तपूर येथील कुष्ठधामात जाऊन काम करायला सुरवात केली.

१९४९ साली बाबांनी महारोगी सेवा समिती ही संस्था स्थापन केली. या विषयावरील शास्त्र शुध्द अभ्यास असावा म्हणून बाबांनी 'स्कूल ऑफ ट्रॉपीकल सायन्सेस' या कोलकत्ता येथील संस्थेत प्रवेश घेतला. त्यावेळी सुप्रसिध्द कुष्ठरोग तज्ञ व संशोधक डॉ. धर्मेद्र हे अधिष्ठाता होते. त्या वेळची एक गोष्ट अगदी सांगण्यासारखी आहे.

डॉ. धर्मेद्र एकदा आपल्या भाषणात म्हणाले, "महारोग हा आजार मानवेतर प्राण्यामध्ये फार कमी आढळतो. त्यामुळे त्याची लस तयार करणे अवघड झाले आहे. लस तयार करायची तर माणसावर प्रयोग करावे लागतील. त्यांनी हे सहजपणे म्हटले पण बाबांनी ते फार गंभीरपणे घेतले. केवळ प्रयोगाखातर बाबांनी दोन वेळा कुष्ठरोगाचे जंतू टोचून घेतले. एकदा जीवंत व एकदा मृत. पण सुदैवाने बाबांना याचा काहीही त्रास झाला नाही.

१९४९ मध्ये सुरु केलेल्या महारोगी सेवा समिती १९५१ मध्ये नोंदणीकृत सोसायटी झाली. आचार्य विनोबांच्या हस्ते या संस्थेचे उद्घाटन झाले. आणि बाबांनी आनंदवन असे नामकरण केले.

५.६ कुष्ठरोग्यांपासून सुरु झालेले आनंदवन हळु हळु वाढू लागले होते. देश विदेशातून मदत मिळू लागली आणि हॉस्पिटल, कृषी

महाविद्यालय, गोकुळ, मुक्तांगण, उत्तरायण असे अनेक प्रकल्प सुरु झाले. एका छोट्या बीजाचे बघता बघता एका मोठ्या वटवृक्षात रुपांतर झाले.

बाबा हा शब्द उच्चारला की आपल्या डोळयासमोर आपल्या वडीलांची मूर्ती उभी राहते. प्रेमळ, आपल्या पाठीशी खंबीरपणे उभी रहणारी, आपल्याला आधार देणारी. बाबांनी कुष्ठरोग्यांसाठी हेच केल. त्यांना प्रेम दिलं, त्यांना आधार दिला त्यामुळे ते केवळ कुष्ठरोग्यांचेच नाही तर सगळ्या जगाचेच बाबा झाले.

बाबांचे कार्य विलक्षण असेच आहे. एक वकील एका छोट्या घटनेतून प्रेरणा घेऊन अवघे जीवनच कुष्ठरोग्यांसाठी अर्पण करतो. त्यासाठी अपार कष्ट करतो. अनेक अडथळे पार करतो, जहरी टिकेला तोंड देतो. कुष्ठरोग्यांना केवळ आधार देत नाही तर त्यांच्यात आत्मविश्वास निर्माण करतो. म्हणूनच बाबांच्या कार्याला राष्ट्रीय तसेच आंतर्राष्ट्रीय मान्यता मिळाली. अनेक पुरस्कारांनी त्यांना सन्मानित करण्यात आलं. डेमियन डटन अॅवॉर्ड, इंदिरा गांधी मेमोरिअल अॅवॉर्ड, टेम्पलटन प्राइज, मॅगसेसे अॅवॉर्ड, आणि पद्मविभूषण असे अनेक पुरस्कार त्यांना देण्यात आले.

आनंदवनाबरोबरच भारागड, हेमलकसा सोमनाथ येथे देखील काम चालू होतं. बाबांनी केवळ कुष्ठरोगासाठी काम केलं असं नाही तर पाण्याचं नियोजन, उत्पादक शेतीचे आदर्श, आदिवासींसाठी काम असे अनेक आदर्श त्यांनी घालून दिले. राष्ट्रीय एकात्मतेसाठी 'भारत जोडो' अभियानात त्यांनी भाग घेतला होता आणि नर्मदा आंदोलनातही ते सक्रीय होते.

बाबांच्या कार्यात त्यांच्या पत्नी साधनाताई ची त्यांना मोलाची साथ होती आणि त्यांची मुले, सुना, नातवंडे आजही त्यांचे हे व्रत पुढे चालवीत आहेत.

मी आज बाबांच्या मृत्युची तारीख सांगणार नाही. कारण असे हे महान आत्मे आपल्यातून जरी देहाने गेले असले तरी त्यांच्या कामातून, त्यांनी घालून दिलेल्या आदर्शातून ते आपल्याबरोबरच असतात. म्हणूनच 'दिव्यत्वाची जेथ प्रचिती तेथे कर माझे जुळती'. बाबांना आणि त्यांच्या कार्याला माझे मनःपूर्वक अभिवादन. धन्यवाद.

सौ. विद्या जयंत तेरदाळकर

मो. ९४२९८३३५२८

रिकामं घर

रिकामं घर रिक्त मन
आणि भरपूर रिकामा वेळ घेऊन
स्वस्थ बसले होते

आठवणींच्या हिंदोळ्यावर
मन हेलकावे खात होते ॥
हेच घर मुलं असताना
गजबजलेलं असायचं
आनंद, दुःख आशा-निराशा
त्यांच्या बरोबरीनं अनुभवायचं ॥
हेच मन सतत काहीतरी विचार करण्यात
तो अंमलात आणण्यात रमलेलं असायचं
आजच्या सारखं रितं, पोकळ
त्याला कधीही नाही वाटायचं ॥
हाच वेळ नेहमीच कमी वाटायचा
घडयाळाला बांधला असल्यामुळे
पुढे पुढे पळायचा ॥
निःश्वास टाकत सहज
खिडकीबाहेर पाहिलं
समोरच्या झाडावर झुलणारं
चिमणा-चिमणीचं घरटं दिसलं ॥
दोन पिलांनी उघडलेल्या
अपेक्षांच्या दोन चोची
त्यामध्ये सतत काहीतरी आणून घालण्याची
जिवापड धडपड त्यांची ॥
त्यांची गडबड धावपळ पाहून
मला किंचित हसू आलं
आपणही असंच करत होतो
या आठवणींनं मन सुखावलं ॥
त्यांना सांगावसं वाटलं
अरे आज तुम्ही पिलांना
मोठं करण्याचा ध्यास घेतलाय
त्यांना जेवू घालताय, शिकवू पहाताय
जिवाचं रान करताय ॥
पण त्या दिवसाची तयारी असू दे
जेव्हा पिल्लं भरारी घेतील
माझ्यासारखं तुमचं घरटं
रिक्त रिकामं सोडून जातील ॥

मुनिता केळकर,

मो. ९८६०३९६५०५

बाग

संध्याकाळी बागेतल्या एका बाकावर निवांत बसते. हल्ली मुद्दामच मुलांच्या खेळण्यांजवळ बसते. त्यांचा आरडा ओरडा, धडपड, पळापळ पहाताना खूप मजा वाटते मला. घसरगुंडी, सी-सॉ, चक्र, पिरॅमिड अनेक प्रकार. आलटून पालटून याच्यावरून त्याच्यावर बागडणारी लेकरं. लाल, पिवळ्या, निळ्या कपडयातली. हल्ली थंडी मुळे अनेकरंगी स्वेटर्सचीही भर पडलेय. भरपूर एनर्जी, निखळपणा, निष्पापपणा असलेला बागेतला हा कोपरा असतो. झोपाळ्यांपाशी कायम लांबच्या लांब लाईन. सगळ्याच मुलांचा झोपाळा जाम लाडका असतो. त्यामुळे आधीचा उठेपर्यंत आणि आपली पाळी येईपर्यंत मुलं अगदी अधीर झालेली असतात.

या मुलांच्या बरोबर त्यांच्या तरुण आयाही तिथेच असतात. प्रत्येकीच्या डोळ्यात आपल्या लहानग्याबद्दल एक स्वप्न असतं. काहींसा तारुण्यसुलभ ताठाही असतो. रोजरोज एकमेकींना भेटतात, त्यामुळे या आयांची मैत्री झालेली असते आपापसात. थट्टामस्करीला ऊत आलेला असतो आणि हास्यांचे फवारे उडत असतात. त्यातलीच एखादी पुन्हा मातृपदाकडे वाटचाल करत असते. आपलं एवढं मोठं पोट सावरत लहानग्यामागे फिरत असते. कितवा, कुठे घातलंय नाव, तिची चौकशी होते आणि माहितीची देवाण घेवाणही. तुरळक एखादा बाबाही दिसतो या गोतावळ्यामध्ये, पण एकंदर राज्य मात्र मुलं आणि स्त्रियांचच.

छान वाटतं हे सगळं पहाताना, प्रत्येक गोष्टीचे संदर्भ किती बदलत जातात नाही आयुष्यात? आपली मुलं लहान होती तेव्हा त्यांना बागेत न्यायची अशीच धडपड असायची आपली. मला आठवतंय, झोपाळ्यासाठी आपणही ताटकळलो आहोत कित्येकदा आणि जेव्हा तो अख्या दहा मिनिटांसाठी मिळायचा आपल्या बछडयाला, तेव्हा कशा खूप व्हायचो आपण. लांब लांब झोके घालायचो, खदखदून हसायचो. एकदाचं सार्थक झाल्यासारखं वाटायचं ताटकळत उभं राहिल्याचं.

मग संदर्भ बदलले. मुलं मोठया वर्गात शिकू लागली. तेव्हा अशीच एखादी बाग शोधून आपण मैत्रिणी भेटू लागलो. भेळेचा फडशा पाडताना सासूबद्दल कुजबूज, बढत्या, बदल्या यांविषयी चर्चा, नवे क्लास, नवे छंद वर्ग असे विषय असत आपले

त्यावेळेस.

काही वर्ष लोटली. चाळीशीचा उंबरठा खुणावू लागला. काहीच्या तबबेतीच्या कुरबुरी तर काहीचं वाढणारं वजन! पुन्हा बागेतला जॉर्गींग ट्रॅक जवळ केला. आता बाग हे नुसतं भेटण्याचं, करमणुकीचं साधन राहिलं नव्हतं तर ते व्यायामाचं क्षेत्र झालं होतं. आता विषय पुन्हा बदलले. योगवर्ग, जिम अशा चर्चा सुरु झाल्या. मुलांबद्दल, त्यांच्या विविध परीक्षा, त्यातल्या मार्कांबद्दल, वेगवेगळ्या संधींबद्दल अशा गप्पा होऊ लागल्या. माहितीची देवाण घेवाणच, पण आता संदर्भ वेगळे.

मुलं भुरं उडाली. आपणही निवृत्त जीवन निवांत जगण्यासाठी शांत जागी लांब आलो. जुन्या मैत्रिणी सुटल्या. वयही दहा-पंधरा वर्षांनी पुढे गेलं. व्याधी सांभाळून हास्यवर्ग, फिरण्याचा व्यायाम सुरु झाला. गुडघे बोलू लागले. आपल्याच वयाच्या आपणखी काहीजणी भेटल्या. पुन्हा गप्पा, माहितीची देवाण घेवाण सुरु झाली. आता विषय चर्चेला होते नी-रिप्लेसमेंट, आयुर्वेद, व्याख्यानं, लग्न कार्य, सुना नातवंडं वगैरे वगैरे.

मी मात्र सगळ्या गप्पा, भेटीगाठी झाल्या की या आनंदानी फुललेल्या बागेच्या कोपऱ्यात येऊन बसते. थंडगार वारा चेहेऱ्याला, केसाला स्पर्श करतो आणि मी होते कल्पनेतली तरुण स्वप्न पहाणारी आई. माझा लहानगा कोण होतो? समोरच्या छोट्यांमधला कोणीही. किंवा सगळ्यांमधलाच थोडाथोडा. याच्यासारखे केस, त्याच्यासारखे डोळे. मस्ती, अगदी या इकडल्यासारखी. असा मनाशी चाळा सुरु असतो. छान जातो वेळ. तेवढ्यात कोणीतरी हात लावतं. “आजी, तुम्ही कोणाबरोबर आलात बागेत? मी ना माझ्या आई बरोबर आलोय”. “हो का, अरे मी ना, माझ्या आठवणीतल्या बाळांबरोबर आलेय”. “कुठेयत मग ती,” “ती ना, दूर आहेत ऑस्ट्रेलियात”. “कुठेSS,” त्याच्या चेहेऱ्यावर अनेक प्रश्न चिन्ह दिसतात मला. हसू आवरत नाही, त्याचा गालगुच्चा घेत म्हणते, “हे घे चॉकलेट”

सुनिता केळकर

मो: ९८६०३९६५०५

झोका

आठवणीचा झोका कसा उंचउंच जातो पायाखालच्या जमिनीचे भान ठेवीत राहतो कधी सुखाचे हिंदोळे कधी दुःखाचे हादरे झोक्याच्या तालावर मागेपुढे होतसे सगळे वरवर जाताना सावरत जातो आपण तोल खालीखाली येतांना कळते प्रत्येक भावनेचे मोल आयुष्याच्या वाटेवर कितीक नाती आलीगेली काही घट्ट मुठीत पकडली काही खाली घरंगळली इतके वर जाऊ नये की जवळदूरचे भासावे धूसर खाली येता कळून यावी भोवतालच्यांची माया शीतल आकाशीच्या चंद्राकडे कधीच लागली नव्हती नजर झोका माझा हलके झुलावा एका समान पातळीवर

अंजली देशपांडे

मो. ९८५०७९७६८९

सांजवेळ

निळीसावळी सांज जेव्हा येते झाकोळून अलीकडे मी जाते माझ्यातूनच उठून काळ्यापांढऱ्या ढगांचे सरकत जातात थवे हृदयात काही फुलत जातात आभास हवे हवे. एकएक दिवा लागतांना होतेच दिवेलागण एकाएका सहवासाच्या आठवणीचे होते अमृतसिंचन मावळतीचे रंग केशरी दूर क्षितिजापार मनात दाटून येतात तारुण्याचे लोभस रंग हजार पाखरांची चिवचिव भरली आसमंतात साऱ्या दूर गेलेली पिलेही देत राहतात मायेचा उबारा तृप्त मी, कृतार्थ मी, आयुष्याच्या सांजवेळी जोडीत बसते हव्याहव्याशा क्षणांची स्मरणसाखळी सांजवेळची हुरहुर फक्त एक निमित्त मात्र मनात जागे होण्यासाठी गतकाळाचे सूत्र

अंजली देशपांडे

दूरभाषा ९८५०७९७६८९

एक थेंब अमृतकुंभातला

एकदा मी जांशी हॉस्पिटलमध्ये श्री. बोले ह्यांना भेटावयास गेले होते. त्यांना भेटल्यावर वाटले, त्यांनी त्यांच्या आयुष्यांत सर्वकाही मिळवले. पैसा, मानमरातब, ऐश्वर्य संपन्न आयुष्य असूनही ते एकाद्या जाणीवहीन ऑडक्यागत जीवन जगत होते.

कधी केंव्हा कोणजाणे, त्यांची स्मरणशक्ती ते गमावून बसले होते. कोण आले कोण गेले ह्याची त्यांना जाणीव नव्हती. त्यांचा विश्वासू नोकर कृष्णा, आल्यागेल्याची नोंद ठेवीत असे. त्यांची आंघोळ, चहानाश्ता, जेवण, औषधपाण्याची वेळ तोच सांभाळीत असे. अशा अवस्थेत ते किती काळ जगले हे त्यांनाही माहीत नव्हते कदाचित कृष्णाला माहीत असेल.

त्यांची पत्नी जावूनही बरीच वर्षे उलटली. मुलगा, मुलगी परदेशांत कायमचे स्थायिक झाले. त्यांची अफाट संपत्ती, कारखाने, बंगले, जमीन-जुमला वगैरे, जिथल्या तिथे राहिले. मुलगा कधीतरी येवून विचारपूस करून जाई पण त्यालाही ते ओळखत नव्हते.

कृष्णा त्यांना सांगत असे कोण आले होते. पण कोणतीच संवेदना त्यांच्या मेंदूपर्यंत जात नव्हती. ते फक्त छताकडे निर्विकारपणे भावशून्यपणे पहात.

त्यांची ही अवस्था पाहून दुसऱ्यांना त्यांची कीव येई. त्यांचा तो ऐन भरातला उभारीचा भरभराटीचा काळ आठवून भेटायला येणाऱ्या, नातलग, (मित्र) इष्ट मित्रांच्या डोळ्यांत पाणी येई आणि ते मनांत म्हणतही असतील अशी अवस्था कुणावरही येवू देवू नकोस देवा.

हे आठवून मला सगळ्यांना सांगावे वाटले ते मी लिहून ठेवले. अशी वेळ कुणावरही येवू नये म्हणून!

आठवणींचे थेंब

आठवणींचे पाऊसथेंब टपटप करीत बरसू लागतात त्या थेंबांच्या श्रावणधारा कधी होतात ते कळतही नाही आणि मग त्या श्रावणधारांतून मेघमल्हार केव्हा मानांत आळवला जातो तेही कळत नाही.

त्या जुन्या आठवणींच्या सरी निखळ आनंद देवून जातात. त्या सरीवरसरी येतच रहातात. बघता

बघता मेघ होऊन जातात. तो मेघ क्षणिक आनंदाचा साक्षीदार होऊन बरसूनही जातो. धूसर होऊन जातो. त्या आठवणी आठवण्यांत मी मात्र स्वतःलाच विसरून जाते.

वर्तमानाचे पडदे सारून मन कधी त्या सोनेरी जगतात जाऊन पोहचते ते कळतही नाही. सुखद आठवणी शेवरीच्या कापसासारख्या मनाला गुदगुल्या करून हळूवार स्पर्श करतात. कधी वाकुल्या दाखवून मनाच्या कोपऱ्यांत दडून बसतात.

कांही आठवणी हातातून घरंगळून गेल्यासारख्या वाटतात, कांही आठवणी पकडता न येणाऱ्या फुलपाखरांसारख्या क्षणांत दृष्टीआड होतात. फुलपाखराला पकडण्यासाठी वर केलेला हात आणि बोटांच्या चिमटी तशाच रिकाम्या रहातात.

कांही आठवणी आगदी बाभळीच्या रुतलेल्या कांटयासारख्या मनांत खुरपेकरून घर करून सतत सलत रहातात. कांही हव्याहव्याशा आठवणी तर कांही नकोशा वाटणाऱ्या आठवणी. मात्र दोन्हीही मनांत कायम घर केलेले असतेच.

हव्या हव्याशा आठवणींच्या हव्यासांत आपण नको असलेल्या, नकोशा वाटणाऱ्या आठवणींना दूर लोटू शकत नाही. अगदी मनांत नसले तरी त्या येतच रहातात लोचटा सारख्या.

स्मरणशक्तीचे हे वरदान मानवप्राण्याला ईश्वराकडून मिळालेला जणू अमृतकुंभच आहे. मनाच्या महाकोषांत जीवनांतील अनंत घटनांचे थेंब थेंब साठवण करून ठेवणारा हा सुवर्णामयी अमृतकलश आहे.

आपल्या जीवनांतील अमृतमयी आठवणीच आपल्या संचिताचा ठेवा होतात. त्या अमृतकलशाचे झाकण कलते करताच तो ठेवा आपल्याला दिसू लागतो व पुन्हा प्रत्ययाचा निर्मळ आनंद आपण उपभोगू शकतो. तोच आनंद, तीच अनुभूती, तोच प्रत्यय जीवनांत पुढे जाण्यासाठी मनाला उभारी देवून जातो.

काळाच्या उदरांत डोकावले असता या स्मरणगाथेच्या आनंदाला पारखे झालेले कितीतरी अभागी जीव मरण यात्रेच्या गर्दीत ताटकळत असलेले दिसतात. कांही स्वतःच स्वतःला, स्वतःच्या अस्मितेला आणि स्वतःच्या अस्तित्वालाही हरवून बसलेले असतात. किंबहुना स्वतःची ओळख स्वतःच विसरलेले असतात. किती अनाकलनीय असते ह्या माणसांचे जीवन.

काही ना कांही कारणाने, अपघाताने, आजाराने मानसिक धक्क्याने स्मृतिभ्रंश होऊन अंधाराच्या खाईत लोटले गेलेले हे जीव मानसिकरित्या लोळागोळा होऊन गेलेले असतात. आई, वडिल, मुलं, बायको, मित्र कुणालाच न ओळखणारे किंबहुना स्वतःचीही ओळख विसरलेले, कसं जगत असतील, कल्पनेपलिकडचे विश्व आहे पण प्रत्यक्ष पाहीलेलेही आहे.

म्हणूनच वाटते आपल्याला जो हा स्मृतीने भरलेला अमृतकुंभ ईश्वराने दिलेला आहे तो सतत जतन करणं, सतत चकचकीत ठेवणे हे फार महत्वाचे आहे.

स्मृतिभ्रंश होऊन शून्यात नजर लावून तिमिरांधात वावरण्यापेक्षा आपल्या जुन्या चांगल्या वाईट, गोड, कडू आठवणी आपल्याजवळ जपून ठेवल्या पाहीजेत स्मृतिकुंभात. मग पाहीजे तेंव्हा कुंभ उघडा आणि आनंदाने हसत आपल्या जीवनाकडे, गत आयुष्याकडे पहा. ह्यासारखे जगणे नाही.

आनंदाने जगणे नाकारणे यासारखे दुसरे दुःख नाही, पाप नाही. दुसऱ्याला आनंदाने जगून देणं यासारखा अक्षम्य अपराध कुठलाच नाही.

डॉ. सौ. विजयश्री उर्फ पुष्पा पिंपळनेरकर
मो. ८२७५८७५६६२

नेत्रदान व पुस्तकदान

आवाहन

“नेत्रदान”

“नृपो” नेत्रदान अभियान
नेत्रदान फॉर्मसाठी व अधिक माहितीसाठी
कृपया संपर्क साधा.

“पुस्तकदान”

आपल्याकडे कोणत्याही विषयाची कोणतीही पुस्तके, अगदी शालेय विद्यार्थ्यांची किंवा अध्यात्मावरची पुस्तके घरांत पडून असतील व ती आपल्याला “दान” करावयाची असतील तर कृपया संपर्क साधा.

अनिल खाडिलकर, मो. ९८५०९८४०४५

Email: anil_khadilkar@yahoo.in

लंच टाईम अर्थात मधल्या सुट्टीतल्या

मजा

“लंच टाईम म्हणजे रे काय भाऊ?” असं तर आमचं म्हणजे स्वातंत्र्या नंतरच्या पहील्या पिढीचे इंग्रजीचे अफाट ज्ञान. (आठवी पासून इंग्रजी मुळे पोळलेले आम्ही सकळ जन).

आमच्या वेळी असायची ती मधली सुट्टी. मी व माझी आत्ते बहीण आम्ही कुमठेकर रस्त्यावर असलेल्या (S.I.E) किंवा त्यावेळच्या ट्रेनिंग कॉलेजच्या प्रायमरी शाळेत जात होतो. अगदी समोरच आमचा भिडे वाडा. (सध्याच्या ‘तथास्तु’ दुकानाच्या शेजारी) मग काय सुट्टी झाली की रुद्रें, फडके, पाटणकर वगैरे लांब रहाणाऱ्या मैत्रिणी आमच्या घरी डबा खायला जमायच्या. आमच्या घरी बाठीसकट कैरीच्या फोडीचे लाल लाल तवंग असलेले खमंग लोणचे. बरण्या भरभरून केलल असायचे. आम्ही सगळ्या मैत्रिणी, आजीने आग्रह करकरून वाढलेल्या, त्या तोंडाला पाणी सुटणाऱ्या लोणच्यावर ताव मारीत असू. लोणचे फारच तिखट लागले तर फोड धुवायची आणि मस्त मिटक्या मारीत मारीत चघळायची. ह्यात बदल म्हणून मग कधी पोळी बरोबर हापूस आंब्याचा पिवळा धमक मोरांबा चवीला बरोबर असे. साजूक तूप, पोळी आणि मोरांबा वाऽवा वाऽवा पंचपक्वानांच्या तोंडात मारील असा बेत असे.

पुढे प्रायमरी संपली. काही मैत्रिणी पांगल्या काही नव्या झाल्या. शाळाही बदलली. पेरुगेट भावे स्कूल मुलीची शाळा इथे आम्ही प्रवेश घेतला. तिथूनही घर जवळच. परत टोळके घेऊन आम्ही मधल्या सुट्टीत हजर. आमच्या घरी सतत कुणाचे ना कुणाचे उपवास असायचे. एकादशी, प्रदोष, बारा महीन्याचे सोमवार, शनिवार शिवाय मोठ्या एकादश्या. घरचे किराणा मालाचे दुकान. त्यामुळे महागाई, रेशनिंग हे शब्द सुध्दा कानावर पडायचे नाहीत. कधी साबुदाण्याची भरपूर दाण्याची कूट, खोबरे, कोथिंबीर घातलेली खिचडी, कधी तांदूळ आमटी, कधी शिंगाडयाचा शिरा तर कधी वऱ्याचा नारळीभात. गंमतच असायची अगदीच काही नाही तर दूध पोहे. पोळी भाजी फार क्वचित खायची वेळ यायची. त्यातही ताटल्यात जेवायचो, तेही जमिनीवर बसून. मग बोळा फिरवायला लागायचा. तो कोणी

फिरवायचा? काही काही वेळा तर आम्ही बहीणी बोलता बोलता उभे राहून खायचो. कां? तर बोळा फिरवायूला लागू नये म्हणून. धाकटी बहीण, सुरवातीला तिला आमचा हा गनिमी कावा कळायचाच नाही. आम्ही का उभे राहीलो म्हणून ती आमच्या तोंडाकडे बघतच राहायची. खरंच किती मस्त असते नाही बालपण! पुढे आमची शाळा सध्या रेणुका स्वरुप आहे तिकडे गेली. नववी, दहावी, अकरावी, डोक्यावर शिंगे फुटण्याचे दिवस. मग काय, शाळेत मस्त चिंचेची झाडे होती. त्याच्या सावलीत बसून एकमेकींच्या डब्यातल्या जिन्नसांवर ताव मारत, चिंचा, आवळे, बोरे कैऱ्या (त्यासुद्धा तिखटमीठ लावलेल्या) खात खात सुट्टी कधी संपायची कळायचेच नाही. सर्वात मजा यायची लालभडक, ओली ओली मीठ लावलेली आमसुले चोखून चोखून खाण्यात. हा ही काळ बघता बघता संपला.

“दिवस तुझे हे फुलायचे
झोपाळयावाचून झुलायचे”

स्वतःवर, जगावर प्रेमात पडण्याचे ते कॉलेजचे दिवस. आपण कॉलेजात जातो (त्या काळी) म्हणजे काहीतरी फार अपूर्व करतो असे वाटण्याचे दिवस. शी! डबा कसला न्यायचा? गंमत म्हणजे आम्हाला त्या काळी पाच रु, पॉकेटमनी मिळायचा. नाना म्हणायचे “हॉटेलात जात जा, मजा करत जा.” मग आमच्या मैत्रिणींचे, उषा, प्रभा, रजू, रजन हे टोळके कधी एस.पी कॉलेज समोरच्या जीवनमध्ये जायचो. मस्त डोसा, उत्तपा, बटाटेवडा खायचो. तोपर्यंत मिक्सर माहीत नसल्यामुळे ह्या पदार्थांचे फार अप्रूप वाटायचे. बादशाहीतला अगदी पातळ बटाटेवडा, त्याबरोबरची पातळ चटणी अहाहा! तिथली, मिसळही अगदी मजेदार असायची. कधी कधी पिरियड बुडवून आम्ही लांबच्या ‘स्वीट होम’ मध्ये जायचो. तिथले ते लालभडक लवंग असलेले ईडलीसांबार अप्रतिम. अजूनही माझी अमेरिकेतील बहीण इकडे आली की न चुकता स्वीट होम मध्ये रतीब टाकते. त्या काळी प्रसिध्द असलेले इंडियन कॉफी हाऊस, पूना कॉफी हाऊस, पूनम ह्या ठिकाणी पडीक राहण्यात जीवनाचे सार्थक वाटायचे. तळलेल्या बटाट्याचे लांब लांब तुकडे आणि टामॅटो सॉस पण त्याला फिंगर चिप्स असे म्हटले की कसे ‘हाय स्टॅंडर्ड’ भारदस्त वाटते नाही का, एकदा आमचे सर कै. पु.गं. सहस्त्रबुध्दे आम्हाला म्हणाले होते “ती कोल्ड कॉफी काय असते

ती चाखायची आहे एकदा” सरांना माहीत नसलेली एकतरी गोष्ट आपल्याला माहीत आहे एवढेच नव्हे ती आपण कॉफी हाऊस मध्ये अनेक वेळा प्यायली आहे ह्या विचारानेच आमची कॉलर ताठ झाली होती.

हे ही दिवस पळाले. एम.ए. ला आमच्या सर्व ग्रुपने. प्रतिभा, उषा, नीना, ललिता युनिव्हर्सिटीत प्रवेश घेतला. मेले जेमतेम दोन तासांचे, दोन पिरियडचे कॉलेज. पण मेन बिल्डिंगकडून कॅन्टीनला जाणारा जो रस्ता आहे ना तो अगदी Romantic आहे. दोन्ही बाजूंना मोठेमोठे वृक्ष आणि मधून जाणारी पारंब्यांची वाट. लव्ह ट्री म्हणायचो आम्ही त्याला. तिथून पळत पळत कॅन्टीनला जायचे आणि बटाटे वडा खायचा. दर दोन तीन दिवसांनी आर्ट सर्कल ते मेन बिल्डिंग कुठेतरी वाटेवर आईस्फुट वाल्याची घंटा ऐकू यायची मग त्याचा पाठलाग करुन थंड थंड आईस्फुट चोखायचे. युनिव्हर्सिटीत जागोजागी दाट झाडी आहे. रोज नव्या नव्या वाटा शोधायची सुहासला फार आवड, मग कधी एखादया झाडाखाली बसून आमचा किलबिलाट चालायचा तर कधी तिथून जुयकर लायब्ररी जवळच्या कॅन्टिनचा रस्ता शोधायचा. सर्वात तेव्हा मजा वाटायची फ्राइड इडलिवी.

त्यानंतर एकेकीची लग्ने झाली. कोण कुठे कोण कुठे साऱ्या चहुकडे पांगलो. नवीन जीवन नवीन मैत्रिणी.

काही वर्षे मी पिंपरीच्या “इंदिरा गांधी हायस्कूल” मध्ये थोडया पगारात हमाली केली. शाळा इंग्लिश मिडियमची, स्टाफ सगळा जास्त करुन साऊथ इंडियन. इंग्लिश ही एकमेव संपर्कीची भाषा. सुरवातीला तर मला माझे पाय दुखताहेत हे इंग्रजीत कसे म्हणायचे, मदर इन लॉ, फॉदर इन लॉ हा नात्यांचा गोंधळ समजायचाच नाही. पण अक्कल हुषारीवर मारुन नेले. मिससेस डॉमनिक, क्षमा, फिलोमिना, मॅथ्यू, प्रसन्ना वेगवेगळया जाती जमातीच्या. पण सगळया आपापले डबे उघडून बसायच्या. आपली साबुदाणा खिचडी, पोहे त्यांना फार आवडायचे. एकदा तर नसीमच्या डब्यातील भाजी समजून मी सुक्या बॉबिलाची चटणी खाल्ली होती. त्यानंतर कितीतरी वेळ मी नुसते पाणी पीत होते. यास्मिनचा मसूर पुलाव, सुक्या बटाट्याची भाजी. मस्त ताव मारत खायचो. तर कॅन्टिनच्या काका कडूचा गरमागरम चहा, किंवा कॉफी. मस्त बनवायचा तो. समोसे खावे तर फक्त त्याच्या कडचे. बटाटे,

मिरची, कोथिंबीर, पुदिना आमचूर सगळे घालून त्याच्या सारखे करायचे प्रयत्न केले तरी सारणाला त्याच्या हातची चव यायची नाही. आणखी एक पिंपरीची स्पेशालिटी म्हणजे तिथले क्रीमरोल, नानकटाई. सर्वात मजेशीर म्हणजे गरम गरम दाल पकवान. आणि मस्त दाट दट्याची वरुन साय पेरलेली त्यात थोडे रोझ सिरप अशी लस्सी मी अजून पर्यंत कुठे प्यायली नाही.

दिवस वाऱ्याच्या वेगाने उडून गेले आहेत. आज राहील्या आहेत नुसत्या आठवणी. तो लंच टाईम नाही, ती मधली सुट्टी नाही पण भिशीची मिटिंग ही आमच्या आजच्या आयुष्यातील लंच टाईमच असतो. पाव भाजी, वडा सांबार, इडली सांबार, श्रीखंडपुरी, बासुंदी, आमरस पुरी, आईस्क्रीम मस्त बेत जमवले जातात. चिंचा बोरे संपली पण आठवणी मात्र मिटक्या मारीत चघळल्या जातात.

ही मधली सुट्टीची उणीव मग संध्याकाळच्या बाकावरच्या मैफिलीत भागवली जाते. संजीवनी कधी आंब्याची डाळ, पन्हे नेते तर कधी पौष्टिक लाडू, ललिता कधी चकल्या आणते, पद्मा कधी शंकरपाळे तर शैला सुनीता कधी? घरगे, भाजणी वडे आणतात. हाश हुश करत आणलेल्या पदार्थांचा चमचा चमचा, तुकडा तुकडा, स्वाद घेतला जातो पुढच्या वेळी काहीतरी चटकमटक पदार्थ आपण नक्की आणायचाच म्हणून प्रत्येक जण मनातल्या मनात मांडे खाते. पण मनात जाणून असते, 'ते ऽही नो दिवसाःगतः' काळाची चाके मागे फिरत नसतात.

सौ. संजीवनी गोखले मो. ९५०३८५३२२३

आता मी कसा..

थंडीत जातो मी गारठून
अन् उन्हाळ्यात कोमेजून
आता मी कसा तर असा
कानाने ऐकू येत नाही.
नाटक, सिनेमा, मालिका मधला संवाद कळत नाही
डोळ्यांनी दिसत नाही चष्म्यावाचून चालत नाही
चष्मा कुठं ठेवलाय आठवत नाही.
कवळीवाचून जेवता येत नाही, जेवलेलं पचत नाही
काजू, बदाम, खारिक, खोबरं दाणे खाता येत नाही
तिखट सोसत नाही, तळलेलं चमचमीत चालत नाही.
गोळी वाचून झोप येत नाही.
लघुशंकेसाठी रात्री उठल्यावर पुन्हा झोप येत नाही
दुसऱ्यादिवशी, साफ होत, नाही
चिडचिड झाल्याशिवाय रहात नाही
काठी शिवाय चालता येत नाही
चप्पल चालत नाही, बूटमोजे परवडत नाही
थोडयाशा अंतरावरही रिक्शावाचून जाता येत नाही.
थोडयाशा अंतरासाठी रिक्शावाला येत नाही.
जिना चढून जाता येत नाही
लिफ्टनी जायचं तर वीज प्रवाह चालू नाही.
कमरेला अन् मानेला पट्टा लावावाच लागतो
चहा बिनसाखरेचाच प्यावा लागतो
साखरेच्या साऱ्याच पदार्थांना राम राम ठोकावा
लागतो
रक्तदाब, मधूमेह, संधिवात आपलासा करावा लागतो
या सर्वांसाठीचा औषधांचा मारा सहन करावा लागतो
त्यासाठी भरपूर पैसा खर्च करावाच लागतो.
थोडयाशा शारीरिक श्रमानी सुध्दा थकवा येतो
या सगळ्यांनं जीवच नकोसा होतो
तरीपण वाढदिवस साजरा करावासा वाटतो
कुणी, म्हातारा, म्हटलं तर राग येतो
, ज्येष्ठ नागरिक, म्हटलं तर मात्र रुबाव वाटतो
अन् मी सकारात्मक विचार करायला
मनाला वारंवार बजावत राहतो.
वचन तुक्याचे आठवतो.

विजय माजगांवकर

मो. ९४२९०८९९३८

सखे सोबती.....

गोडबोले काकू रस्त्यात भेटल्या, बरेच दिवसांनी.

कशी आहेस, वगैरे जुजबी चौकशी झाली. मलाही त्यांना भेटल्याचा मनोमन आनंद झाला

होता. काका आणि काकूंचं वयस्क सुखवस्तू जोडपं आमच्या बिल्डिंगमधे नुकतंच रहायला आलं होतं. छान सजवलेलं घर, दोन दोन गाड्या, टापटिपेतलं वागणं, सगळं कसं अगदी टुकीचं. सहज एकदा बोलताना कळलं होतं की भारतात ही दोगंच रहात होती. मुलांचं वास्तव्य परदेशी, त्यामुळं गोडबोले पतिपत्नी मधनं मधनं तिकडेही जाऊन येत असत.

“मालविका, आज जरा वेळ आहे का गं तुला?, बसू या?” बाकाकडे बोट दाखवत काकूंनी विचारलं. “हो, आहे आज मला वेळ, चला गप्पा मारुं.” म्हणत मीही संमती दर्शवली. आम्ही दोघी सोसायटीच्या बाकावर बसलो. मुलांचे खेळ पहात होतो, माणसांची ये जा ही पहात होतो आणि एकीकडे आमच्या गप्पाही सुरु होत्या. काकू मुला माणसांकडे मोठया अनिभिष नेत्रांनी पहात होत्या.

“मालविका, खरं सांगू, आज जरा एकाकी वाटत होतं ग घरात, म्हणून तुला रिक्वेस्ट केली माझ्यासोबत इथे बसण्याची. अगं घरात आम्ही दोगंच, काय आणि किती बोलणार या वयात, सांग. ... शेजारी आहेत, पण आम्ही नवीन म्हणून बोलत नाहीत फारसं. मग कधी कधी खूप त्रास होतो मला. अशी बाकावर नाहीतर बागेत जाऊन बसते. बागडणाऱ्या मुलांना पहाते, हसणाऱ्या बायकांना पहाते, पुरुषांची लगबग पहाते आणि फ्रेश होऊन घरी जाते”..... काकू सांगत होत्या. चार माणसांचा घरात राबता असणारी मी, काकूंची परिस्थिती जाणून घेण्याचा प्रयत्न करत होते. वास्तविक अनेक कलागुण होते त्यांच्या अंगी, अनेक गुप्सही होते त्यांचे, तरीही हा एकटेपणा ?

बोलता बोलता गाडी त्यांच्यावेळेचं मुंबईतलं वातावरण कसं होतं, जुने दिवस कसे होते याकडं वळली. काकू सांगू लागल्या, “अगं आम्ही चाळीत रहात होतो तेव्हा. लहान होते मी. खूप धमाल करायचो आम्ही. कोणाच्याही घरात लपायचं. इकडून तिकडे धावायचं. ‘काय ग पळता सारख्या,’ म्हणून मोठी माणसं रागे भरत. पण आम्ही कुठे जुमानत होतो! नुसता मुक्त संचार! तर सांगायची गोष्ट अशी,

की एकदा आमच्या शेजारी एक नवीन बिहाड रहायला आलं. त्यांबाईचं नांव आम्हां मुलींना कळलं नव्हतं. छान नाजुकशा होत्या काकू. त्यांच्याशी बोलण्याची फार इच्छा होती आमची, पण हाक कशी मारणार, शेवटी आम्ही मुलींनीच नामकरण केलं त्यांचं, ‘नवीन काकू’ नांव ऐकून काकू खुदकन् हसल्या आणि त्यांनी आमच्या हातावर गोड खाऊ टेकवला. काकूंच्या ओळखी वगैरे व्हायला वेळ लागलाच नाही, कारण आमच्या आया काही नोकऱ्या बिकऱ्या करत नव्हत्या. संध्याकाळी अंगणात बसण्याचा शिरस्ताच होता सगळ्यांचा. काकूही सामावल्या लगेच चाळीतल्या महिला मंडळात. ताबडतोब कामवाली मिळाली, दूधवाला सुरु झाला, सगळं मार्गी लागलं. काकू हळुहळू रुळल्या आणि नव्याच्या जुन्या झाल्या. पण गंमत म्हणजे, नवीन काकू, हे आम्ही मुलींनी पहिल्या दिवशी दिलेलं नांव, त्यांना कायमचं चिकटलं....यावर गोडबोले काकू आणि मी खळखळून हसलो.....

आम्ही दोघी, म्हणजे गोडबोले काकू नी मी जिथे बसलो होतो त्याच्या समोर आणखी दोन बाकं होती. या साऱ्या बाकांवर बसण्याच्या वेळा साधारण ठरलेल्या असायच्या. सकाळी धोब्याची गाठोडी, दुधवाल्याच्या पिशव्या, वॉचमन, किंवा लहान नातवंडांना खेळवणारे आजी आजोबा. दुपारी एखादी बोहारिण, फळ विक्रेती, अशी कुणीतरी. संध्याकाळी महिलावर्ग बाजारहाट करुन विसावलेला. फिरायला निघण्यापूर्वी गप्पा मारत थांबलेली तरुण मंडळी. जेवणानंतर रात्री उशिरा ठेल्यावर जाऊन आलेला, पान सिगारेटचा आस्वाद घेत बसलेला पुरुषमंडळीचा ग्रुप. आत्ताची वेळ मात्र सोसायटीतल्या आज्यांची. सुना-मुली स्वयंपाकात गुंतलेल्या, त्यामुळं ही वेळ आज्यांसाठी अगदी योग्य.

अचानक समोरच्या बाकावर बसलेल्या आज्या लगबगीनं उठून आपापल्या घरी जायला निघाल्या. बाकं रिकामी. एकदम कफर्यू! एवढावेळ चाललेली कुजबूज एकदम बंद झाली. या वेळी काही रोज मी सोसायटीत खाली येऊन बसत नसे, म्हणून कळेच ना मला. ‘का बरं?’, असा प्रश्न पडला. “अगं प्रश्न कशाला एवढे चेहेऱ्यावर, सिरीयल्सची वेळ झाली म्हणून उठलीत मंडळी.” काकू हसून म्हणाल्या.

“शीः, काय बाई व्यसन लागलय टी.व्ही.चं सगळ्यांना! वेडे करुन टाकलेत अवघे जन आणि त्यातून ही ज्येष्ठ मंडळी तर जास्तच. पूर्वी कुठे होते

हो टी.व्ही. ?, तेव्हा यावेळी श्लोक, परवचा वगैरे नसत का म्हणत?, पण आता.... यांचे डोळे टी.व्ही.ला चिकटलेले! हसतात काय, रडतात काय, सारंच अजब!?” मी जरा फणकारतंच म्हटलं.

गोडबोले काकू कसनुसं हसल्या आणि म्हणाल्या “मालविका, अगं पूर्वी नातवंडं असत घरात श्लोक शिकवायला, म्हणून घ्यायला. आजुबाजूला भरपूर माणसं, पाव्हणे रावळे, शेजारी पाजारी. आता कोण असतं सांग? मलाही टी.व्ही.चं वेड अजिबात नव्हतं बघ. पण आता लागलंय. प्रत्यक्ष माणसं भेटत नाहीत, बोलत नाहीत, तेव्हा मग सिरियल्सच्या निमित्त्यानं आपल्या अगदी घरात येणारी ही मंडळी मलाही प्रिय वाटू लागली आहेत हल्ली. आज तू भेटलीस गं, रोज कोण भेटतंय? मग एकाकी, उदास वाटलं की ऑन करायचा टी.व्ही. तिथे कुणी राधा, मंजिरी, रमा असतेच काहीतरी बोलत, हसत नाहीतर रडत. तिच्या भावनांशी एकरूप व्हायचं आणि एकाकीपण विसरायचं. नंतर तिचाच विचारही करायचा, म्हणजे स्वतःचा करावा लागत नाही. बधीर करुन टाकायच्या स्वतःबद्दलच्या संवेदना, काही काळ तरी! अफूची गोळी आहे ही, हे मी जाणते, पण आता ती गरजेचीही आहे”..... काकूच बोलणं ऐकून माझा चेहरा जरा पडला असावा. माझा हात दाबत काकू म्हणाल्या “मालविकाबाई तुम्हाला खूप वेळ आहे अजून आणि कुणी सांगावं, तुझं होणारही नाही असं, अगदी गोकुळात नांदशील तू.”....

सुनिता केळकर,

मो. ९८६०३९६५०५

एक दिवस सहलीचा

आमच्या गुप क्र. २४ च्या फेब्रुवारी २०१४ च्या सभेमध्ये श्री क्षेत्र वाई व तेथून जवळच असलेल्या धोम धरणावर जाण्याचे ठरवून सहलीसाठी २६ फेब्रुवारीचा दिवस मुक्रर केला. इंटरनेटवरून तेथील आनंदवन या पर्यटन निवासाची माहिती मिळवली होतीच.

२६ फेब्रुवारीला सकाळी ७ वा. उरलेल्या ठिकाणी जमण्याचे ठरवले होते. सर्व सभासदात सहलीचा उत्साह भरला होता त्यामुळे सर्वजण

पावणेसातचे आधीच जमले होते. ठरल्यावेळेला “गणपती बाप्पा मोरया” च्या गजरात आमच्या बसने वाईच्या दिशेने प्रस्थान केले. ‘आनंदवन, हे पर्यटन निवास पुण्यापासून १०० कि.मीटरवर आहे.

सकाळी वातावरण कसे प्रसन्न, आल्हाददायक होते. हलकीशी थंडी हवेत होती. बस आणि बस चालक दोन्हीही चांगले होते व बस माफक वेगात जात होती. बस मध्ये गप्पा रंगू लागल्या होत्या. गप्पा बरोबर Time Pass म्हणून बटाटा चिवड्याचा आस्वाद सगळ्यांनी घेतला.

प्रवासांत कोठेही न थांबता आमची बस सकाळी ९ चे सुमारास आनंदवनला पोहोचली. श्री. विजय कोंढाळकर व श्री जायकर यांनी सर्वांचे स्वागत करुन, फ्रेश होऊन नाष्टयास येण्याचे सांगितले. या निवासस्थानाचा परीसर मोठा असून रहाण्याची सुध्दा चांगली सोय आहे. भरपूर झाडी, लॉन्स, फुलझाडे बघून खूपच बरे वाटते.

भोजन कक्षात नाष्टयाची व्यवस्था केली होती. सर्वांनी मिसळपाव व उपमा यांचा भरपूर आस्वाद घेतला. अशा भरपेट नाष्टयांवर चहा कॉफीची मजा काही न्यारीच. त्यानंतर लगेच आम्ही प्रेक्षणीय स्थळे पाहाण्यास निघालो. कुठल्याही चांगल्या कामाची सुरुवात श्री गणेशाचे दर्शन घेऊन करावी असा आपला प्रघात आहे. त्याप्रमाणे श्री क्षेत्र वाई येथील कृष्णा नदीच्या घाटावरच्या ढोल्या गणपतीचे सर्वांनी दर्शन घेतले. या मंदिरा समोरच एक सुंदर दगडी शिव मंदिर आहे. मंदिराची रचना व एकंदर वास्तू खूपच सुंदर आहे. श्री गणेश मंदिर व शिव मंदिर खूपच पुरातन आहेत.

आम्ही लगेच मेणवली गावांच्या दिशेने निघालो. हे गांव पेशवाईतील नाना फडणवीस यांचे गांव. तेथे कृष्णा नदीचे काठांवर त्यांचा मोठा पण

संपूर्ण लाकडी वाडा आहे. आम्हांला वाड्यातील दिवाणखाने, खलबतखाने, कोठ्या वगैरे भाग बघतां आला. अधून मधून येथे कांही सिरीअल्सचे शूटींग होते असेही समजले. परंतु पुरातन वास्तुची नीट जपणूक होत नाही हे हा वाडा पाहून प्रकर्षाने जाणवले.

ह्या आमच्या सहलीतील मुख्य आकर्षण होते कृष्णा नदीवरील 'धोम, धरण आणि पुरातन नृसिंह मंदिर, धरणाकडे बस धावू लागली. मेणवली कडून धरणाकडे गेल्यांस धरणाच्या प्रत्यक्ष भिंतीजवळ जाता येत नाही. पण धरणाची भिंत व पाण्याच्या लांब पर्यंत परिसर दिसतो. येथेच आम्ही थोडे अंतर पायी चालून श्री नृसिंह मंदिरात गेलो, येथे एकाच आवारांत एक नृसिंह मंदिर व शिव मंदिर आहे. आणि मधे एक प्रचंड मोठे, अतिशय सुबक प्रमाणबद्ध कमळाच्या आकाराचे कारंजे आहे. या शिल्पाकडे अगदी बघत रहावेसे वाटते.

मुख्य नृसिंह मंदिर एका उंच गोलाकार चौथऱ्यावर आहे व त्याची दोन वेगवेगळी देवळे आहेत. एकात उग्रमूर्ती असून नृसिंह हीरण्यकश्यपूचे पोट फाडताना दिसतात. दुसऱ्या शांतमूर्ती मंदिरात देवाचे शांत, वरदहस्त असलेले नृसिंह दिसतात. एकंदरीत फार कमी भक्तगण येथे येत असावेत. तसेच हे देवस्थान बऱ्याच कुटुंबांचे कुलदैवत आहे.

धोम धरणाची व्याप्ती खूपच मोठी आहे. तेथे एक पॉवर हाऊस व जवळच बोटीगची सोय आहे. तिकडे आमची बस निघाली. अथांग शांत पाणी, हीरवागार परीसर, नीरव शांतता, पाण्यातून बदकांच्या रांगा, मन कसे प्रसन्न झाले. पाण्याजवळ जाताच तेथे एक पॉवर बोट दिसली. मग काय सर्व सिनियर तरुण बोटींग साठी तयार झाले. सर्वांना लाईफ जॅकेट्स दिली होती. खूप लांबचा फेर फटका मारत असताना बोटीचा चालक बाजूच्या परिसराची माहीती देत होता. पांचगणीचा डोंगर, महाबळेश्वराचा भाग, तेथलाच केट्स पॉईंट वगैरे दाखवत होता. परतीच्या प्रवासांत धरणाची भिंतही जवळून दाखवली. उंच डोंगरावरची नजर हटत नव्हती. असा हा उत्साहाचा सोहळा उरके पर्यंत दोन वाजले होते. एकदम भुकेची जाणीव झाली. अन् आनंदवन कडे निघालो.

गरम गरम जिलबीचे जेवण आमची वाटच बघत होते. चवदार जेवणावर सर्वांनी यथेच्छ ताव मारला. इतक फिरणं व त्यावर मस्त जेवण ! मग काय

जरा सुस्ती येणारच. सुस्ती घालवण्यासाठी गर्द झाडीच्या सांवलीत खुर्च्यावर सर्वजण स्थानापन्न झाले व गप्पा गोष्टी आणि परदेश प्रवासातील कडुगोड अनुभव ऐकले. या गप्पा मध्ये दुपारचे चार कधी वाजले ते कळलेच नाही.

पुन्हां एकदां चहा कॉफीचा आस्वाद घेऊन परतीच्या प्रवासास साडेचारचे सुमारास निघालो. वाई परिसर म्हणजे हळद पावडर, वांगी, स्ट्रॉबेरी यांसाठी प्रसिध्द. मग खरेदी झालीच पाहीजे. वाटेत मॅप्रोच्या दुकानासमोर बस थांबवली. येथे आवडीची खरेदी झाली.

सहल आणि अंताक्षरी नाही असे होतच नाही. बस प्रवासांत ही मैफल मस्तच जमली. अंताक्षरीच्या नादात मुक्कामाचे ठिकाण केव्हां आले ते कळलेच नाही.

कृष्ण सुब्राष कडकोळ, २५६५३५५२

कार्य

पंख घेतले मिटून।
समजून उमजून।
जगावरती रुसून।
स्वतःवरती रागाऊन ॥ १ ॥

कोणीच काही न विचारले। रहाट गाडगो
तसेच चालले।

गाडग्यात पाणी जरी न आले।
रहाट मात्र फिरत राहिले ॥ २ ॥

हाट भरला होता जीवनाचा।
हव्यास जगाला खरेदीचा।
विकत घेण्याचा, विकत जाण्याचा।
निर्णय होता ज्याचा त्याचा ॥ ३ ॥

शेवटी कळून चुकले।
कोणाचेही काही न अडले।
माझे मात्र कार्य राहिले।
भरारी घेण्यास पंख उघडले ॥ ४ ॥

अविनाश भिडे

९३२३०५९९८९

माँ गंगा

माँ गंगा अब हटती है
काशी-पटना दूर रखती है
टुजी कोयल घोटालेसे
भयभीत होकर रुकती है ॥१॥
भय है माँ गंगा को
राज्य न कही अनजाने मे
धृतराष्ट्र को फिर सोपा जाये
गंगापूत्र भीष्म की भाँति
अटल शरशय्या पर लोटे जाये ॥२॥
पशुपालन या इन्कम टॅक्स
चोरी तो ही चोरी है
क्या देख रही हो गंगा मैया
सबके हाथ मे झोली है ॥३॥
गंगाजीने सरस्वती को
छुपा लिया निज पल्लुमे
यमुनाजी छूट कर भागी
गंदी हो गयी दिल्ली मे ॥४॥
बाबाजी, अब समज न पाये
गंगा नितदिन क्यो रोती है
क्या होगा इस देश की भाँति
सारी जनता अब सोती है ॥५॥
आवाज सुनी माँ गंगा की,
भागे आये नरेंद्र मोदी.
हतबल गंदी माँ को देखे
करवटे बदली देश की भाँति ॥६॥
माँ गंगा अब हसती रहेगी
देश की जनता झुम उठेगी
जय गंगा माँ, जय गंगा माँ. ॥७॥

स. रा. पटाईत

मो. ९८८९४३८२५८

चला वेचुया आनंदाने क्षण

परवाचीच गोष्ट, आमच्या नृपो गुप क्र. २४ मध्ये कार्यक्षम व उत्साही वृध्दत्व या विषयावर डॉ. लिली जोशी यांचे व्याख्यान अकण्याचा योग आला. खूपच माहीतीपूर्ण झाले ते. योग्य आहार, औषधोपचार व झेपेल तेवढाच पण नियमित व्यायाम याद्वारे निरामय व आनंदी जगण्याची जीवन गुरुकिल्लीच त्यांनी आम्हास दिली. सतत कार्यमग्न असावे, रिकामपणाचा क्षण असह्य होतो आणि काळ खायला उठतो. वयोमानाप्रमाणे ऐकू कमी येणार, गुडघे कुरकुर करणार, दृष्टी कमी होणार हे सर्व स्वाभाविकच आहे. जे दुरुस्त होऊ शकत नाही ते सहन करण्याची क्षमता बाळगा आणि तयारी ठेवा वगैरे वगैरे.

बोलण्याच्या ओघात डॉक्टरांनी असेही सांगितले की आपल्या हातून कांही चांगले काम झाले की त्यापासून मिळणारा आनंद मनावर आणि शरीर प्रकृतीवरही खूपच चांगले परिणाम करून जातो. त्यांचे हे विधान मला स्पर्शून गेले. अतिशय मोलाचाच विचार आहे हा! खरं सांगू, अशा आनंदाची अनुभूती मी सुध्दा कांही वेळां घेतलेली आहे.

उदाहरणच द्यायचं झालं तर आमच्या नेहमीच्या फिरण्याच्या टेकडीच्या पायऱ्यांच. गेली अनेक वर्षे मी हनुमान टेकडीवर नियमाने फिरावयास जातो. ७-८ वर्षापूर्वी अचानक टेकडीवर जाणारी वाट तेथील संस्थेने भिंत बांधून बंद करण्याचे काम सुरु केले होते. तेथील मुकादमास सांगून तेथे छोटीसी वाट ठेवण्याची आम्ही कांही मित्रांनी विनंती केली. पण जाण्यायेण्याची वाट पूर्णपणे बंद होत होती. मग टेकडीवरील ५०-६० लोकांच्या स्वाक्षरीने अेक अर्ज पुणे महानगरपालिकेकडे केला. त्यामध्ये सदर टेकडीवर सुमारे १०० वर्षापूर्वीचे गोखले स्मारक, जुने मारुती मंदीर, पॅगोडा इ. असून रोज शेकडो आबालवृध्द नित्यनियमाने सकाळ-संध्याकाळ फिरावयास येतात असाही उल्लेख केला होता. सदर ठिकाणी ५-६ फूट रुंदीची वाट ठेवण्याची विनंती त्यात केली होती. ह्या अर्जाची प्रत संबंधित नगरसेवक व आमदार यांनाही दिली आणि काय आश्चर्य. १५-२० दिवसांत महानगरपालिकेचे अेक इंजिनियर सकाळीच जागेवर पहाणी करायला

आले. आमचेकडून अडचणीची माहिती घेऊन त्यांनी कांही दिवसातच त्वरेने कार्यवाही करुन तेथे ५-६ फुटांची वाट करुन, आर.सी.सी.चे टप्पे व काँक्रीट ब्लॉक्स बसवून रेलिंग इत्यादीचे काम पूर्ण केले. आज रोज या वाटेने टेकडीवर जातांना किती आनंद होतो म्हणून सांगू.

तशीच गोष्ट पांडवनगर पोलीसचौकीची. आमच्या संस्थेच्या नजीकच ही पोलीस चौकी आहे. संस्थेच्या कांही तक्रारी घेऊन २-३ वेळा मी तेथे गेलो होतो. तेथील पोलीस अधिकाऱ्यांचे खूपच सहकार्य मिळते. पण मी ज्या ज्या वेळी त्या चौकीत गेलो तेव्हा तेथे बांधकामाची दुरावस्थाच प्रकर्षाने दिसून येत होती. फुटलेले अँसबेस्टॉसचे छप्पर, उखडलेल्या फरशा उंदीर व घुशी यांचा मुक्त वावर, स्वच्छता गृहाची गैरसोय वगैरे वगैरे.

मग काय सहजच मा. पोलीस आयुक्त यांचेकडे अर्ज केला. त्यात पोलीस चौकीची दयनीय अवस्था वर्णन करुन सदर बांधकाम सुमारे ५० वर्षापूर्वीचे असून नूतनीकरणाची आवश्यकता असल्याचा उल्लेख केला. सोयी सुविधा करुन चांगले नूतनीकरण केल्यास पोलीस अधिकारी व कर्मचारी यांच्या कार्यतत्परतेवरही निश्चितच सुधारणा होऊन त्याचा लाभ नागरिकांना होईल असे नमूद केले होते. या अर्जाच्या प्रती संबंधित पोलीस स्टेशन, मा. खासदार, मा. आमदार, मा. नगरसेवक, पुणे, म.न.पा, सार्वजनिक बांधकाम विभाग इत्यादी सर्वांना पाठविल्या. चांगल्या कामासाठी आवश्यक तो निधी नक्कीच उपलब्ध होईल हेही लिहायला विसरलो नाही. या सर्व गोष्टीस सुमारे २ वर्षे झाली. मी सर्व विसरुनही गेलो होतो. अचानक परवा त्या रस्त्याने जात असतांना सदर पोलीस चौकीचे नव्याने बांधकाम झालेले व रंगकाम चालू असल्याचे दिसून आले. हे सर्व पाहून तेथील पोलीस कर्मचाऱ्यांच्या पेक्षा मलाच जास्त आनंद झालाय!

खरच वृध्द झालो म्हणजे आतां आपल्या हातून काय होणार, असा नकारात्मक विचारच करणे चुकीचे आहे. फार मोठी कामे आपल्या हातून होणार नाहीत हे जरी खरे असले तरी छोटी छोटी कामे चांगल्याप्रकारे केल्यास त्यातून मिळणाऱ्या आनंदाची जातकुळीच वेगळी! मग काय, लागा कामाला आणि आनंदाचे छोटे छोटे क्षण गोळा करायला!

सुधाकर सुदामे
मो. ९८५०७१९६०२

निवृत्ती

सायंकाळी बसलो होतो मी
मित्राच्या घरी

सहज बोलणी चालत होती विविध
विषयांवरी

अकस्मात तो विषय आला कठोर मृत्यूचा
कर्तव्य त्याचे करतो यम हा राग येतो त्याचा ॥१॥

अकस्मात मृत्यू यावा पटले नाही मनाला
प्रश्न किती हे उभे राहती कळेल कसे यमाला
माझ्या, समोर अकस्मात आला खुद्द यमराज
म्हणे अवचित मृत्यु नको
तर सांग मजला आज ॥२॥

दिनांक वेळ वा तारीख वार तुम्हीच ठरवावी
तशीच व्यवस्था केली जाईल खात्री बाळगावी
उद्या नको, महीना जाऊ दे वर्षे जाऊ दे दोन ॥३॥

लग्न मुलाचे मुंज नातवाची नंतर पाहील कोण
विचार केला कितीही यावर वेळ ठरवू न शकलो
हवे तेव्हां घेऊन जा तू शेवटी मी हे वदलो ॥४॥

प्रभाकर स कुलकर्णी, मो. ९८६००२२६२८

निर्मोही

अरूपाचे रूप आले मंदिरात
सगुण निर्गुण एक होती
शिखराचा मुगुट लेवूनिया शिरी,
निर्मोही विश्वंभर उभा विटेवरी ॥१॥

अकार उकार होता एकरूप,
व्योमात विराजे तो निराकार
कैवल्ये सुखावला माझा पांडुरंग,
राहीच्या सखीला घेई विटेवर ॥२॥

जीव माझा सुखावला,
येते आनंदाला उधाण,
विठ्ठल विसावतो मनात,
तुडंबले अंतःकरण ॥३॥

अनाहत देती साद
आनंदाचे हे तरंग

त्या डोहात नाहता, जीव झाला पांडुरंग ॥४॥

स.रा. पटाईत, मो. ९८८१४३८२५८

सवाल जवाब

सवाल , १

नाही पैं जण, नाही कंकण, परि करीतसे कीणकीण जवळ असो वा परदेशामधी, क्षणात भेटवी तू जाण निरोप फोटो आणि शुभेच्छा, देवघेव हा करीतसे मदतनीस हा सखी तुझा ग, हातामध्ये शोभतसे नव्या युगाचा अविष्कार हा, अधुनिकतेचा साज गडे ओळख त्याचे नाव सये ग, सोडव आता हे कोडे जवाब
नाही कंकण, परी कीणकीण रिंगटोन त्या म्हणती ग फोन कुणाचा आला बाई, वर्दी देतसे तू जाण फोटो गॅलरी, व्हॉटस अॅपची कलाकुसर ही शोभतसे निरोप फोटो आणि शुभेच्छा, देवघेव हा करीतसे अधुनिक स्त्रीचा मदतनीस हा, सतत शोभतो हातात नव्या युगाचा नवा दागिना, मोबाईल त्या म्हणतात

सवाल , २

अष्ट दिशांचे भान ठेवतो, अचूक रस्ता दाखवितो गाडीमधुनी चला सफरीला, सोबत हा नेहमी असतो नाही मानव परी इंग्रजी, भाषा त्याला अवगत छोटासा हा जीव परंतु, किती ज्ञान दडले ह्यात गल्ली, रस्ता, एक्झीट सांगे, मार्गदर्शक हाच खरा वाटाड्या हा कोण असे ग, सांग सखे ग सांग जरा जवाब
तंत्र युगातील यंत्र असे हे, टेक्नॉलॉजीचा मंत्र नवा सुखकर सफरी साठी नेहमी, खरा सोबती हाच हवा नव्या युगाचा गाईड आधुनिक, मदतीचा देई हात ऐक सखे ग ऐक जरा तू, जी पी एस त्या म्हणतात

सौ. विद्या तेरदाळकर

मो. ९८९०५५९७८९

पयोद ये

पयोद ये । जलोद ये । ये शुभंकरा
धावत ये । गर्जत ये । ये दयावरा
तापतसे ही धरती शुष्क शुष्क ही माती
पण शून्य वृक्ष किती जीवजंतू तडफडती ।
मृदगंधा कर जागे । हे शुभंकरा ॥१॥
जलमेय हे जीवन तू प्राणमयी संजीवन तू
चालक तू , पालक तू, तारक तू , मारक तू
तृषितांची तृष्णा हर , हे शुभंकरा ॥२॥
बिंदूरूप अस्तित्व तुझे नभागणे व्यापतसे
विद्युतमय जलकलशा प्रलयांकरी दशदिशा
धारामय असे उत्साह । ये शुभंकरा ॥३॥
उशीर आता झालासे, डोळे थकले से
वाट तरी किती पाहू ? प्राण असा जात असे
कृपाकरी जगण्यावरी । हे शुभंकरा ॥४॥

सौ. वैशाली ठाकूर देसाई

मो. ९८६०८९२९३४

मार्ग (एक नातं जगण्याशी)

हा मार्ग माझ्या पुढचा
माझा मलाच माहीत नाही
पाऊले ज्यावर पडत आहेत
तो अगदी नवीन आहे ।

पण अनंत काळापासून
सार काही असच आहे
नाविन्यातून ओळखीकडे
असा प्रवास चालू आहे

जन्मा येता डोळे उघडून
जगण्याकडे पाहील्यावरती
जगण्याच्या या मार्गाची
जाणीव मनुजा होत असेल

जागेपणी अन झोपेत सुध्दा
पाऊलवाट दिसत असेल
चालण्यासाठी पायाखाली
एक वाट तयार असेल

हे सुध्दा कमी नाही
चालण्यासाठी वाट आहे
चालीत म्हटल मोकळ ढाकळं
युगलपदांची साथ आहे.

उडण्यासाठी पंखाना
एक विशाल आकाश आहे
खुणवळ जर आकाशाना
मनपंखाची साथ आहे.

सौ. वैशाली ठाकूर देसाई
नं. _____

अजुनही

अय्या ! इश्य ! सर्व गेलं ।
जाईचा गजरा माळून झालं ।
आता फक्त आठवणीतच राहिलं ।
कारण आता माझ वय झालं ॥ १ ॥

दिवसेंदिवस तिच्याकरीता झुरून झालं ।
काहीतरी घडेल म्हणून वाटत राहिलं ।
होकाराची वाट पहाता, मन थकून गेलं ।
कारण आता माझ वय झालं ॥ २ ॥

पावसांत भिजून शहारून झालं ।
धुक्यात हरवलेल्या तुला शोधून झालं ।
आठवणीने नंतरही मन चिंब झालं ।
कारण आता माझ वय झालं ॥ ३ ॥

थंडीत स्वतःभोवती घट्ट लपेटून झालं ।
गरम गरम चहात तुझं तूपण पाहिलं ।
तुझ्या आठवणीतच सर्व काही विसरून झालं ।
कारण आता माझ वय झालं ॥ ४ ॥

पण वय झाल म्हणून काय झालं ।
रुपेरी केसात तुझ्या मन गुंतून राहिलं ।
तुझ्या आठवणीने मन अनून तरुण राहिलं
मग का म्हणू मी, वय माझ झालं, ॥ ५ ॥

अविनाश भिडे(पुणे), २५४९९८७८

Virus

Outdated झालय आयुष्य
स्वप्नही download होत नाही
संवेदनांना Virus लागलय
दुःख Send करता येत नाही
जुने पावसाळे उडून गेलेत
Delete झालेल्या File सारखे
अन घर आता शांत असत
Range नसलेल्या Mobile सारखे
Hang झालेल्या PC सारखी
मातीची स्थिती वाईट
जाती माती जोडणारी
कुठेच नाही Website
एकविसाव्या शतकातली,
पिढी भलतीच 'Cute'
Contact List वाढत गेली
संवाद झालेत Mute
Computer च्या Chip सारखा
माणूस मनानं खुजा झालाय
अन ,Mother, नावाचा Board
त्याच्या आयुष्यातून वजा झालाय
Happy Disc Drive मध्ये
आता संस्कारानांच जागा नाही
अन फायली मन साधणारा
Internet वर धागा नाही.
विज्ञानाच्या गुलामगिरीत
केवढी मोठी चूक
रक्ताच्या नात्यांनाही
आता लागते Facebook

संकलक

प्रिया गर्दे, ९८५०७४९५०९

पुस्तक परीक्षण

जिन्नस परदेशी, लज्जत स्वदेशी, हे सतत प्रयोगशील असणाऱ्या नृपो सदस्या सौ. वसुंधरा पर्वते यांनी लिहीलेलं पुस्तक मेनका प्रकाशनाने नुकतेच प्रसिध्द केले. पुस्तकाच्या नावावरूनच आतल्या पाककृतीच्या वेगळेपणाचा अंदाज येतो. परदेशी जिन्नसांना स्वदेशी चवीत बसवणाऱ्या ४४० फ्यूजन पाककृती यामधे दिल्या आहेत.

किनवा, हॅश ब्राऊन्स, कॉर्न, पाम पेस्ट्री, पाय क्रस्ट,फिलो, टॉर्टिया, कुसकुस, पॅनकेकमिक्स, वॉफल्स, टोफू ओट्स, रिकोटा चीज, चिया सीड्स, अव्हॅकॅडो, मार्श मेलोज, पीनरबटर, क्रॅनलेरी, हुलार्स, मशरूम वगैरे परदेशी जिन्नस नृपो सदस्यांच्या परिचयाचे आहेत. या, देशोदेशी वापरल्या जाणाऱ्या विविध जिन्नसांपासून परदेशी पदार्थ काय तयार होतात व ते कसे करतात हे तर वर्णन केले आहेच. परंतु, ज्यांना स्वदेशी चवीचच अप्रूप आहे, खास त्यांच्यासाठी व परदेशी वास्तव्य करणाऱ्या मुली-सुनांसाठी, शिवाय शाकाहारी लोकांसाठी, वरील वस्तुंपासून भारतीय पदार्थ कशा प्रकारे तयार करता येतील, अशा विविध पाककृती विस्ताराने दिल्या आहेत.

लेखिकेचं वैशिष्ट्य असं की परदेशी वास्तव्यात त्या स्वतः देशोदेशींच्या भाज्या, फळं तसेच ग्रोसरी स्टोअर्समधून इतर जिन्नस खरेदी करून त्याची चव बघून त्यापासून काय काय पदार्थ तयार करता येतील याचा विचार करून त्यावर अनेक प्रयोग करतात. पुस्तकातला प्रत्येक पदार्थ लेखिकेने स्वतः करून बघितलेला आहे. तिकडच्या मुला-सुनांना, नातवंडांना रोज उत्सुकता असायची. आज काय बरं नवीन पदार्थ पानात पडणार आहे, कधी किनवा थालिपीठ तर कधी हॅश ब्राऊन्स भरीत, कधी फिलो समोसे तर दिवाळी दसऱ्याला चक्क पाय क्रस्टच्या आंब्याच्या करंज्या, कॉर्नची गोड पानगी तर कधी मऊसर कुसकुस खिचडी! मस्त वाटतंय ना अँकायला!

इटालियन. थाय, चायनीज, मेक्सिकन, अमेरिकन पध्दतीच्या रेस्टॉरँटमध्ये चाखलेल्य पाककृतींना भारतीय टच कसा देता येईल हा विचार लेखिकेच्या मनात सतत असायचा. थोडयाशा वेगळ्या अंगाने जाणाऱ्या या पुस्तकाचं वाचक स्वागत करतील आणि आपली कल्पनाशक्ती वापरून याहूनही

सरस पाककृतीची निर्मिती करतील अशी अपेक्षा व्यक्त करून लेखिकेने वाचकांना अेकप्रकारे पाककृतीच्या नवनिर्मितीसाठी उत्तेजनच दिले आहे.

नीलिमा बापट

फोन : २४४७९७८७

शब्दसाथ, हे अंजली देशपांडे या लेखिकेचं पुस्तक वाचनात आलं

‘शब्दसाथ’ हे पुस्तकाचं शीर्षक अतिशय समर्पक आहे. शब्दांची उत्तम साथ लेखिकेला लाभली आहे आणि साध्यासुध्या शब्दांच्या सहाय्यानं वेगवेगळ्या वाङ्मयाने आकृतीबंधातून लेखिका व्यक्त होते.

मला स्वतःला तिची कविता जास्त भावते कारण या माध्यमातून वाचकाच्या हृदयाला चटकन हात घालण्याचं देवदत्त कौशल्य तिला लाभलं आहे.

पुस्तकाचा पहीला भाग ललित वैचारिक लेखांचा आहे. या लेखातून लालित्य तुलनेनं कमी पण वैचारिकता स्पष्ट सामोरी येते. मात्र या ,वैचारिकत, ची जातकुळी दुर्गा भागवत, अनिल अवचट आणि इतर अनेकांच्या वैचारिकतेशी नातं सांगणारी नाही तर तुमच्या माझ्या चार सर्वसामान्यांच्या विचारांशी लेखिकेची विचारधारा जवळीक साधते ‘अस्सं माहेर सुरेख बाई’ असं मानणारी स्त्री आणि ‘परिस्थितीवशात यज्ञी माझं जळालं माहेर’ असं म्हणणारीही स्त्रीच पण अंजलीनं माहेरबद्दलची वेगळीच आणि हृद्य कल्पना लेखातून मांडली आहे.

स्मरणयात्रा हा दुसरा लेख, वास्तवाला खूप जवळचा आहे. मात्र ही यात्रा थोडया जवळच्या वाटेनं गेली असती तर रोचकता वाढली असती.

तिसऱ्या लेखातलं वास्तव हे utopic - आदर्शवादी आणि आशादायक आहे.

चौथ्या लेखाच्या शेवटी लेखिकेनं मातापित्यांची मुलांच्या संसारातील भूमिका याबद्दल जे मत नोंदवलं आहे, ते उद्बोधक आहे. स्पष्टपणे पण सौम्यपणे मांडल आहे दुमत होत नाही.

पाचव्या व सहाव्या लेखातून लेखिकेनं भवतालच्या स्थितीचा केलेला खोलवर आणि सूक्ष्म विचार वाचकाला अन्तर्मुख करतो.

या पुस्तकाचा पुढचा भाग उघडया डोळ्यांनी

आणि सजग मनानं NRI पालकांनी तिथल्या वास्तव्यात घेतलेल्या परिस्थितीचा वेध आहे. त्यात भौगोलिक परिस्थितीनुसार फक्त तपशीलांचा फरक असू शकेल. पण वाचकांना हे अनुभव रोचक वाटणारे आणि NRI पालकांना पुनः प्रत्ययाचा आनंद देणारे आहेत. ११व्या लेखाच्या शेवटाची कविता मनाला चटका लावणारी आहे. ‘संभाषण कॅफे’ आणि ‘विचारुन तर पहा’ हे लेख चांगले आहेत. नोंदवही या स्वरूपाचे वाटतात, कारण लेखिकेनं टिपलेलं यात जास्त आहे. ठामपणे मांडलेलं, स्वतःचं असं काही नाही.

‘जगण्यातले छोटेमोठे आनंद, मोकळ्या जागा, अपूर्वाई, अमोल ठेवा, वृद्धत्वाचा काळ सुखाचा, आणि सुखी कसे व्हावे’ हे लेख लेखिकेच्या स्वतःच्या भावना आणि विचार यांच्याशी निगडीत आहेत. साहजिकच व्यक्तिसापेक्ष वाटतात, पण दुमत होत नाही.

पुढचा भाग हा लेखिकेच्या कथा विश्वाचा आहे. हे विश्व हृद्य आहे, पण चिमुकलं आहे. खूप गहन गंभीर, सामाजिक बांधिलकीचा उद्घोष करणारं असं यात काहीही नाही. कोणताही अट्टाहास, पूर्वग्रह, दुराग्रह असं काहीही यात शोधून सुध्दा सापडणार नाही. स्त्री मुक्ती, आत्मभान, आत्मसन्मान अशा तीक्ष्ण, तीव्र, भावनांचं प्रदर्शन यात नाही. स्त्रीच्या व्यथा, वेदना, छोटे मोठे सल यातून सामोरे येतात आणि मनाला स्पर्शून जातात.

पुढच्या भागात लेखिकेनं वाचलेल्या पुस्तकांबद्दल तिला वाटलं ते लिहीलं आहे. तिचं प्रत्येक मत, प्रत्येक विचार पटावा, असं असण्याचं कारण नाही. कधी ते पुस्तक स्वतः वाचावं असं वाटतं. कधी लेखिकेचा विचार पटतो, कधी पुनः प्रत्ययाचा आनंद मिळतो.

ले. संजीवनी वाडेकर

मो. ९३७११०६७२१

गुप १३ व १४ मिटींगचा वृत्तांत २९

जून २०१४ रसास्वाद

वेदविहारच्या सोसायटी हॉल मध्ये मी जरा अवघडूनच बसले होते. कोणाशी काय बोलू? जरा संकोचूनच बसले होते. किती वेळ असा गेला ठाऊक नाही. पण काही मधूर भावुक स्वरांनी मला ओलेचिंब केले. बहिणा बाईच्या गीतांनी मला उचलून दूर नेले.

बहीणाबाईच्या जीवनातला एकेक रेशीम बंध हलकेच उलगडत होता. तिच्या सासर माहेरचा सारा गोतावळा समोर उभा ठाकला होता. प्रसंगाचा चित्रपट डोळयासमोर हलकेच पुढे सरकत होता. सारं वातावरण साक्षात समोर उभं होतं. हे सामर्थ्य होतं सौ. सुनिता केळकरांच्या स्वरांच, शब्दांचं.

कवितांची निवड अगदी साजेशीच. त्याला स्वरांची साथही तशीच तोलामोलाची सौ. अलका पानसे आणि सौ. शोभा हरोळीकर या गायिकांचा आवाज मुळात कोकिळेचा. त्या स्वरांना साथ होती भावुकतेची. मागे तबला, डग्ग्याची जरूर कशी भासेल? प्रत्येकाची बोटं स्वरांबरोबर नाचत होती. माना डोलत होत्या. प्रत्ययकारी अनुभवाची ती बोलकी पावती होती.

नाते संबंध आणि स्वरोच्चार यांचे नाते सांगणारी एक कविता तशी नवीन होती. ‘माय’, ‘आत्या’ असा उच्चार करत तोंडाचा आकार अन जवळीक यांच नातं फारच सुंदर रीतीने सांगितलं गेलं. ‘मन वढाय वढाय’ असं सांगताना ‘काव्यवाचन’ इतकं प्रत्ययकारी झालं, आपण दोर हातात धरुन आहोत. अन् एक वासरु दोर ओढत आपल्यालाच खेचतंय.

या भावुकतेला बुद्धिजन्य विवेकाची ही साथ होती. थोड्या वेळात सारा डोलारा उभा करण्याची संयोजकता ही होती. कोणत्या गोष्टींवर भर द्यावा याची सुंदर जाण होती. आता उणीव अशी एकच होती. ही कविताची मेजवानी आणखी तासभर तरी हवी होती. पुढच्या वेळी वेळ आणखी वाढवावी ही संयोजकांना विनंती.

सौ. वैशाली ठाकुर देसाई

मो. ९५०३३४०९३४

‘लिव्हिंग विल, काळाची गरज

माणसाच्या जगण्याचं, त्या जगण्याच्या गुणवत्तेचं मोल नेहमीच आपल्यासाठी महत्त्वाचं असतं. त्यातून ‘जगण्या-मरण्या’ चा प्रश्न म्हटलं की त्याचं महत्त्व आणखीनच वाढतं.

जन्मलेल्या प्रत्येक माणसाच्या बाबतीत त्याचं शिक्षण, विकास, लग्न, लौकिक यशापयश इ. गोष्टी कशा असतील हे त्याच्या जन्मदिवशी कुणीही खात्रीशीरपणे सांगू शकणार नाही. पण एक गोष्ट कुणीही नाकारू शकणार नाही, ती म्हणजे जन्माला आलेलं माणूस केव्हा, कुठे, कसं माहीत नाही, पण मरणार हे अगदी अटळ सत्य आहे. जन्मल्यापासून ते मरणपर्यंतचं आपलं जीवन, अगदीच कावळा चिमणीसारखं न जगता, सन्मानानं जगावं असं प्रत्येकाला वाटतं. जे जगण्याबाबत खरं, तेच मरणाबाबतही खरं आहे आणि ते खरं करता येण्याची शक्यताही आहे. त्या संदर्भातच ‘वैद्यकीय इच्छापत्र’ ही कल्पना समजावून घेणं गरजेचं आहे विशेषतः आजघडीला मनाशरीराच्या सुदृढ अवस्थेतच याचा विचार समग्रपणे करणं योग्य ठरेल.

आयुष्यात, खरं तर कोणत्याही वयात, पण विशेष करून उतार वयात, अशी एक शारीरिक अवस्था आपल्या वाट्याला येऊ शकते, ज्या अवस्थेत, आपला श्वास चालू असतो म्हणूनच केवळ आपण जिवंत आहोत असं म्हटलं जातं. प्रत्यक्षात, आपल्या जिवंतपणीच्या, हवं नकोच्या, सुखदुःखाच्या कोणत्याच जाणिवे जाग्या नसतात! ही अवस्था किती लांबेल आणि त्यानंतर त्यातून बाहेर आल्यावर आपण कोणत्या अवस्थेत असू, हे निश्चितपणे कुणी सांगू शकत नाही. अशा परिस्थितीत जगण्याचा आनंद आपल्या वाट्याला नसतोच आणि आपल्या प्रियजनांनासुध्दा, आपली ही अवस्था बघणं नकोसं आणि दुःखद असतं. एवढंच काय पण आस्थेनं रुग्णाची देखभाल करणाऱ्या डॉक्टरांनाही ही अवस्था पेचात टाकणारी असते.

ही शक्यता लक्षात घेऊनच खबरदारीचा उपाय म्हणून वैद्यकीय इच्छापत्र, आपलं मन आणि शरीर नेहमीसारखं काम करत असतानाच लिहून ठेवावं लागतं.

एखादी व्यक्ती, हॉस्पिटलात दाखल झालेली असताना, डॉक्टरांच्या मते, आशादायक चित्र नसतानाही, विज्ञानांतर्गत शोधांच्या मदतीमुळे अनेक

उपाय, तिच्यावर केले जातात. कृत्रिम साधनांनी श्वास चालू ठेवणं, नळीतून अन्न देणं इ. उपचार चालू राहातात. रुग्णाच्या नातेवाईकांची मनं अशा वेळी भावविश आणि चिंताग्रस्त असतात. शिवाय अनेकांच्या बाबतीत, लोक काय म्हणतील, हा लोकापवादही दबाव टाकत असतो. अशा वातावरणात, विवेकपूर्ण निर्णय घेणं अवघड बनतं. वैद्यकीय इच्छापत्र, केलेलं असेल तर मात्र, अतिशय विवेकनिष्ठ निर्णय घेऊन, रुग्णाच्या इच्छेचा आदर करत, त्याच्या सन्मानाने मरण्याच्या अधिकाराचं पालन, त्याचे प्रियजन करू शकतात. यासाठी डॉक्टरांचंही सहकार्य लाभू शकतं.

या पत्रासोबत, वैद्यकीय इच्छापत्राचा एक मसुदा जोडला आहे. तो शांतपणे वाचून, आपल्या उपचाराबाबतचा निर्णय घेणाऱ्या कुटुंबियांशी चर्चा करावी. ही विनंती आहे. कायदेशीर विसंगति असतील तर तसा विवेकांने विचार करूनच उर्वरित बाबी कराव्यात. वैद्यकीय इच्छापत्राचा मसुदा सदस्यांच्या माहीतीसाठी म्हणूनच नृपोजगत मध्ये छापित आहोत. असे करण्यासंबंधी सुचना यामागे अभिप्रेत नाही. ‘लिव्हिंग विल’ चा करा आदर.

जो अटळ असूनही त्याचा विचारसुध्दा करायला आपण घाबरतो अशी गोष्ट म्हणजे - मृत्यू! मुलंबाळं जवळ असताना घरीच आपल्याला मृत्यू यावा अशी प्रत्येकाची इच्छा असते. शेवटच्या घटकेला आपल्याला दवाखान्यात नेऊ नये, तिथे उपचारांसाठी आपल्या शरीरात नळ्या वगैरे लावल्या जाऊ नयेत, असं प्रत्येकाला वाटतं. असं काही बोलायला लागलं की घरातील मंडळी हे असलं काही बोलू नका असं म्हणून गप्प करतात. कारण त्यांनाही हा विचार नकोसा वाटतो. परिणामी हॉस्पिटलमध्ये अॅडमिट केलं जातं. कधी भावनिकतेने तर कधी, लोक काय म्हणतील या भीडेपोटी हॉस्पिटलमध्ये उपचार केले जातात. त्या व्यक्तिके हाल होतात. तर कधी डॉक्टरच सांगतात की, पेशंटला घरी न्या आता उपचार नाहीत. हे सगळे घडते ते बदललं पाहिजे. पण कसं, यासाठी ‘लिव्हिंग विल’ ची संकल्पना समजून घेणे आवश्यक आहे. नीट विचार केला तर लक्षात येते की, आपल्या संस्कृतीमध्ये मृत्यूबद्दल खूप विचार केला आहे. मृत्यू शांतपणे यावा यासाठी प्रयत्न करावे लागतात. ते अध्यात्मिक पातळीवरचे असू शकतात तसे भौतिक पातळीवरचेही असायला हवेत. ते ‘लिव्हिंग विल’ च्या

माध्यमातून करता येतात त्यासाठी 'लिव्हिंग विल' म्हणजे काय ते समजावून घेऊ या. नेहमीच्या स्थावरजंगम संपत्तीच्या इच्छापत्रापेक्षा (पूर्वी इच्छापत्राऐवजी मृत्यूपत्र असा शब्द वापरत असत.) हे इच्छापत्र स्वतंत्रपणे केलं जातं. ते वेगळं करावं लागतं केवळ श्वास सुरु ठेवून जगविण्याचे वैद्यकीय उपचार असतात. (life sustaining medical treatment) त्या संदर्भात एखाद्या व्यक्त्याच्या ज्या इच्छा असतील त्या इच्छा या 'लिव्हिंग विल' मध्ये नमूद करायच्या असतात.

जेव्हा एखादी व्यक्ती आपल्या स्वतःच्या प्रकृतीसंदर्भात निर्णय घेण्यास सक्षम नसेल त्यावेळी तिच्या मनाविरुद्ध वैद्यकीय उपचार केले जाऊ नयेत यासाठी हे इच्छापत्र करता येते. डॉक्टरांनी शेवटच्या क्षणापर्यंत पेशंटवर वैद्यकीय उपचार करणे हे डॉक्टरांचे कर्तव्य आहे आणि ते त्यांना बंधनकारक असतं त्यामुळे उपचार न करण्याचा निर्णय डॉक्टर घेऊ शकत नाहीत. पेशंटचे नातेवाईक सामाजिक भयामुळे पेशंटवर उपचार करू नका, असे सांगण्यास पुढे येत नाहीत. त्यामुळे पेशंटचे खूप हाल होतात असं बरेचदा दिसून येते.

'लिव्हिंग विल' म्हणजे नेमकं काय, आपण निर्णय घेण्यास असमर्थ असलो अथवा झालो तर आपल्या प्रकृती संदर्भात कोणते उपचार केले जावेत किंवा केले जाऊ नयेत याचे स्पष्ट निर्देश करणारा दस्ताऐवज म्हणजे 'लिव्हिंग विल'. आपल्या वारसांना किंवा आपली काळजी घेणारा जो कोणी असेल तो आणि आपल्यावर उपचार करणारे डॉक्टर यांना आपण ही माहिती 'लिव्हिंग विल' करून देऊ शकतो. त्यामध्ये काय लिहायचे, आपण आजारी पडलो तर कोणते उपचार करावे किंवा करू नये या बद्दल विचारपूर्वक स्पष्ट उल्लेख असावा. उदाहरणार्थ, माझा मेंदू काम करेनासा झाला, मला काहीही समजेनासं झालं, तर मला जगवू नका. रेस्पिरेटर, ऑक्सिजन, नळीने अन्न देणं यासारख्या गोष्टी करू नयेत असे आपण लिहू शकतो. कोणत्याही परिस्थितीमध्ये हॉस्पिटलमध्ये हलवू नये, घरामध्येच उपचार करावेत. याचबरोबर जर देहदान, नेत्रदान, अवयवदान यासारख्या आपल्या इच्छा पूर्ण व्हाव्या अशी इच्छा असेल तर त्याचा उल्लेख आपण 'लिव्हिंग विल' मध्ये करू शकतो. या मुळे तुमच्या इच्छा पूर्ण होऊ शकतात.

असे करायचे 'लिव्हिंग विल'

वर उल्लेख केलेल्या सर्व इच्छा १०० रुपयांच्या स्टॅप पेपरवर लिहायच्या. त्यावर ज्या व्यक्त्याचे ते लिव्हिंग विल आहे त्या व्यक्तीने स्वतः सही करायची. त्यानंतर ती व्यक्ती सही करण्यास मानसिक व वैद्यकीयदृष्ट्या सक्षम आहे, असे लिहून डॉक्टरांची सही घ्यावी. त्याचबरोबर पती अथवा पत्नी आणि मुले, तसेच जवळच्या दोन विश्वासू व्यक्त्यांच्या सहाय्या घ्याव्यात व ते नोटराइज करावे. नोटराइज केलेल्या दस्तऐवजाच्या सत्य प्रती काढून फॅमिली डॉक्टरांना, तसेच शक्य तर हॉस्पिटलला द्याव्यात, जोडीदाराला, मुलांना द्याव्यात. 'लिव्हिंग विल' प्रमाणे होईल याची खात्री काय ?

'लिव्हिंग विल' करण्यापूर्वी प्राथमिक स्वरूपाची चर्चा पती-पत्नी, मुले, डॉक्टर व सुहृद यांच्याबरोबर करावी आणि त्या व्यक्त्याने आपली इच्छा नेमकेपणाने भावनेच्या आहारी न जाता सांगावी. त्यानंतर 'लिव्हिंग विल' करून त्याच्या प्रती संबंधित व्यक्त्यांना द्याव्यात म्हणजे 'लिव्हिंग विल' मध्ये दिलेल्या इच्छा पूर्ण होण्याची खूप शक्यता असते. कारण शेवटी लेखी दस्ताऐवज असल्याने कायद्याच्या दृष्टिकोनातून तो ग्राह्य धरला जातो. अर्थात, त्यासाठी कायद्याची वेळखाऊ क्लिष्ट प्रक्रिया करण्याचा पर्याय आहे.

लिव्हिंग विल केलं याचा अर्थ मला वैद्यकीय उपचार मिळणार नाहीत, असा होत नाही.

हा केवळ गैरसमज आहे. मुळामध्ये जोपर्यंत व्यक्ती आपली इच्छा व्यक्त करण्याच्या परिस्थितीत असते, तो पर्यंत तिच्या इच्छेनुसार उपचार केले जातात, आणि जाणारच. जेव्हा त्या व्यक्तीची उपचारांबाबत बोलण्याची, प्रतिक्रिया व्यक्त करण्याची परिस्थिती रहात नाही तेव्हा आणि तेव्हाच 'लिव्हिंग विल'मध्ये लिहीलेल्या इच्छांचा विचार करायची वेळ येते. अर्थात, 'लिव्हिंग विल', करून ही भारतामध्ये नातेवाईक भावनिकतेने पेशंटवर उपचार करतात हे सत्य आहे; पण 'लिव्हिंग विल', चा आदर केलेलाही दिसून येतो. आपल्याकडे भारतात ही संकल्पना नवी आहे; पण यावर इंटरनेटवर माहिती उपलब्ध आहे. यावरून ही संकल्पना पुरेशी मान्य झालेली आहे, हे लक्षात आल्यावाचून राहत नाही.

संकलन - श्री. सुधाकर सुदामे, मो.

९८५०७१९६०२

वैद्यकीय इच्छापत्र

माझे कुटुंबीय, माझ्या आरोग्याबाबत आस्था बाळगणारी मंडळी आणि माझे डॉक्टर यांच्यासाठी मी हे वैद्यकीय इच्छापत्र लिहून ठेवत आहे.

१. मी _____ वय _____ जन्मतारीख _____ माझा पत्ता _____ मी मृत्युशय्येवर असेन, लवकरच मरण्याची शक्यता दिसत असेल आणि मी बोलण्याच्या परिस्थितीत नसेन, अशा अवरथेत माझ्यावर केल्या जाणाऱ्या उपचारांसंदर्भात मी हे वैद्यकीय इच्छापत्र करून, माझी इच्छा स्पष्टपणे नोंदवून ठेवत आहे.

२. आपल्या राज्यघटनेत नमूद केलेला, जगण्याचा अधिकार, या संकल्पनेची, तसंच आविष्कार स्वातंत्र्याच्या मूलभूत हक्काची मला पूर्ण माहिती आहे. सन्मानाने जगणं आणि सन्मानाने मरणं या भूमिकेला माझा पूर्ण पाठिंबा आहे.

३. माझ्या आजारपणात, मला जगवण्यासाठी जे उपचार केले जातील, त्या संबंधीच्या स्पष्ट सूचना मी माझ्या संबंधितांसाठी पुढीलप्रमाणे लिहून ठेवत आहे.

(अ) मी मरणाच्या दारात असेन, किंवा गाढ बेशुध्दीत असेन, तर माझा मृत्यू लांबवण्याकरिता काहीही उपचार करू नयेत. शरीरात सुया टोचून औषधोपचार करण्याचा किंवा कृत्रिम साधनांच्या मदतीने मला जगवण्याचा प्रयत्न कृपया करू नये. कारण अशा अवरथेत आपल्या परावलंबनाचं ओझं इतरांवर टाकणं आणि जगत राहणं हे मला कीव करण्यासारखं आणि म्हणूनच घृणास्पद वाटतं.

(ब) अशा प्रकारे केवळ जगवण्यासाठी जर उपचार सुरू झाले असतील आणि तेही मला सन्मानाचं जिणं जगण्याच्या दृष्टीने उयुक्त ठरणार नसतील तर मला असं निरर्थक जीवन जगण्याची अजिबात इच्छा नाही. म्हणून हे उपचार ताबडतोब थांबवावे अशी मला माझी आग्रहाची विनंती आहे.

(क) मी असाध्य रोगाने आजारी आहे, एकूणच जगण्याच्या शक्यता मंदावल्या आहेत किंवा माझ्या बेशुध्दीतून मी बाहेर

येण्याचीही आशा नाही, अशा अवरथेत मला कृत्रिमरीत्या जिवंत ठेवणारे सारे उपचार मी नाकारू इच्छिते/इच्छितो.

(ड) मला माहित आहे की, मी काहीही इच्छा नोंदवून ठेवली असली तरी इथे वैद्यकीय तज्ञांशी सल्लामसलत, विचार विनिमय केला जाईल पण मला ठामपणे म्हणायचं आहे की या बाबतीतला कायदा असं स्पष्टपणे सांगतो की, अशा परिस्थितीत माणूस स्वतः बोलू शकत नसेल तर त्याच्या इच्छापत्राचं ऐकावं. म्हणूनच माझ्या बाबतीत या संदर्भातील निर्णयाची जबाबदारी घेणाऱ्या सर्वांना माझी पुनःपुनः विनंती आहे की माझ्या वैद्यकीय इच्छापत्राचा मान राखला जावा.

४) माझ्यावर प्रेम करणाऱ्या, माझ्याविषयी आस्था बाळगणाऱ्या साऱ्यांसाठी या इच्छापत्राने मी सांगू बघत आहे की ज्यावेळी कृत्रिम जीवनाधारांच्या मदतीनंतरही मी पुन्हा पहील्यासारखं स्वावलंबी सहज जीवन जगू शकणार नाही, त्यावेळी तशा अवरथेत जिवंत राहाण्याची माझी इच्छा नाही. त्यावेळी मी सुदृढ मनाने निर्णय घेण्याच्या अवरथेत नसेन, म्हणूनच इथे विचारात घेतलेल्या शक्यतांच्या पलीकडे तुम्हाला काही विचार करून निर्णय घेण्याची वेळ आलीच तर सन्मानाने जगणं आणि तसंच सन्मानाने मरणं या माझ्या ध्यासाची तुम्ही आठवण ठेवा. हे वैद्यकीय इच्छापत्र, मी कुणाच्याही दबावापोटी नव्हे तर स्वतःच राजीखुषीने करत आहे..

मी _____
मी खालील साक्षीदारांसमक्ष दि. _____
रोजी वैद्यकीय इच्छापत्रावर माझी सही करत आहे.

साक्षीदार क्र. १. साक्षीदार क्र. २

नाव	नाव
पत्ता	पत्ता
फोन / मो.	फोन / मो.

Authentic Empowerment

The evolution we learned about in school is about the evolution of physical form. Human beings have the most complex form and therefore the most evolved life forms upon our planet. Einstein taught us that ordinary human perception is confined to mere appearances and it never gets at what is ultimate in this world and is condemned to view the God of reality under graven images. Our experiences are relative to them therefore we never get at the absolute truth about things but only at the way they affect our senses.

Our deeper understanding tells us that a truly evolved being is one that values others more than it values itself. When perception of the physical world is limited to the sensory modality, the basis of life in the physical arena becomes fear. Power to control environment and those within the environment appears to be essential. One person's gain is perceived as other person's loss.

Authentic power has its roots in the deepest source of our being. This power cannot be bought, inherited or hoarded. An authentically empowered person is one who is so strong, so empowered that the idea of using force against another is not a part of his or her consciousness. Man has to think the body into his consciousness before he can even know of its existence at all. Brain itself is mental product in a mentally produced world. It is mind as invisible principle of awareness which makes us aware of brain therefore brain cannot be originator of the function. Each individual generates his own subconscious depth and he believes the world to be external to his consciousness. This implies that all other individuals being part of world's totality, also exists only in his consciousness as his thoughts. Thus all mankind is part of 'my' existence and my mental traffic with them becomes mere soliloquy, meaning I alone exist!

Each individual is endowed with individual soul or ego energy. They are merely physical manifestation of a huge macro system.

We seek to cure dysfunctions of the body by controlling its environment at the molecular level. In other words, our approach to healing is based upon the perception of power as external. This may heal the body but it does not heal at the level of soul. The body is the instrument of the soul. It is the health of soul that is the true purpose of the human experience. Spiritual psychology is a disciplined and systematic study of what is necessary to the health of the soul. Each personality draws to itself personalities with consciousness of like frequency or like weakness. The frequency of anger attracts the frequency of anger; greed attracts greed, love attracts love and so on. This is law of attraction. Ask yourself what are your genuine needs and what are the needs that you have created to control or to maneuver others, or to get attention? We must learn to identify these and then chose which we wish to live with. We will be able to see the illusion in the motion and that is a part of authentic power. Trust allows the experience of bliss, allows us to laugh. As we learn to discharge negative energy consciously and release fears and chose to heal, we align our personality with our soul. We are empowered and inwardly secure. Humbleness, forgiveness, clarity and love follow automatically.

It is exciting to come of age spiritually.

POINTS TO PONDER

- ◆ Prosperity and success are the result of our thoughts and decisions.
- ◆ Success is not an accident. It is the result of our attitude.
- ◆ Success is not in the achievement but in the achieving.
- ◆ A duty which becomes a desire will ultimately become a delight.
- ◆ Responsible people accept and learn from their mistakes.
- ◆ The harder you work, the luckier you get.
- ◆ Character determines the quality of man.
- ◆ People with positive attitudes have certain personality traits. They are caring, confident, patient, and humble.
- ◆ Never leave anything till tomorrow, what you can do today.
- ◆ Many of our blessings are hidden treasures - count your blessings and not your troubles.
- ◆ Intellectual education influences the head and value based education influences the heart.
- ◆ Being ignorant is not so much a shame as being unwilling to learn to do things the right way.
- ◆ An abundance of common sense is called wisdom.
- ◆ Just like our bodies need good food every day, our minds need good thoughts every day.
- ◆ Knowledge is potential power, wisdom is real power.
- ◆ Positive thinkers are winners who recognize their limitations, but focus on their strengths. Losers, on the other hand, recognize their strengths but focus on their weaknesses.
- ◆ A person's character is not only judged by the company he or she keeps but also by the company he avoids.
- ◆ Start by doing what is necessary, then what is possible, and suddenly you are doing the impossible.
- ◆ Associate yourself with people of good quality if you esteem your reputation, for it is better to be alone than to be in bad company.
- ◆ When you are good to others, you are best to yourself.
- ◆ We see the things no the way they are but the way we are.
- ◆ Greed - is like sea water. The more you drink, the thirstier you get.
- ◆ Nothing worthwhile in life comes without a struggle
- ◆ A smooth sea never makes a skillful mariner
- ◆ Everything is difficult before it becomes easy
- ◆ Suicide is a permanent solution to temporary problems
- ◆ Success is not measured by our position in life but by the obstacles we overcome to get there.

फिरूनी नवा जन्मेन मी ... नवी जन्मेन मी...

मित्रमैत्रिणीनो.

परदेशस्थ मुलांचे आपण आईवडील.. समृद्ध.. समाधानी.. देशाटन करून तिकडलं पाहून उपमोगून आलेले. पण इथल्या मातीतच घट्ट पाय रोवून उभे इथेच रमू पहाणारे.

आपल्यापैकी असे काही असतील जे ही सेकंड इनिंग सुखकर करण्यासाठी छंद जोपासत असतील, काही उपक्रम हाती घेत असतील.

अशा व्यक्तींची माहिती इतरांना प्रेरणादायी ठरू शकते म्हणून हे सदर सुरु करित आहोत. आपली माहिती लेखी पाठवा. आवश्यकता असल्यास, शब्दांकन किंवा मुलाखती साठी संपादक मंडळाशी संपर्क साधावा.

चला तर. घ्या हाती लेखणी आणि लिहा स्वतःच्या छंदांविषयी, उपक्रमांविषयी, आम्हाला आपल्या माहितीतून नवी उमेद मिळू शकते. सकारात्मक दृष्टी मिळू शकते.

भरभूरन प्रतिसाद घ्या नावासह आपला दूरध्वनी क्रमांक व ग्रुप क्रमांक कळवावा.
प्रत्येक लेखा बरोबर आपला फोटो ही पाठवावा.

संपादक मंडळ

नृपोजगत, पुणे
संपर्क

